

INFO

Foreningen af Interne Revisorer

Nummer 53 | April 2013 | 16. årgang

INFOs redaktion:

Ansvarshavende redaktør:

Koncernrevisionschef Poul-Erik Winther

☎ 35 47 78 97, E-mail: abrpe@almbrand.dk

Alm. Brand

Øvrig redaktion:

Afdelingsdirektør Lars Geisler

☎ 44 55 93 08, E-mail: lage@nykredit.dk

Nykredit

Head of Quality Assurance and Development Lars Maagaard

☎ 33 33 15 48, E-mail: lars.maagaard@nordea.com

Nordea

Revisionschef Louise Claudi Nørregaard

☎ 33 74 80 13, E-mail: lcn@pension.dk

PensionDanmark

Head of Internal Audit, Dan Otzen

☎ 38 27 34 98, E-mail: dan.otzen@radiometer.dk

Radiometer Medical ApS

Deputy Chief Audit Executive Birgitte R. Svenningsen

☎ 39 77 41 30, E-mail: bsv@saxobank.com

Saxo Bank

Specialkonsulent, John Terp

☎ 72 44 47 63, E-mail: fir-ter@mil.dk

Forsvarsministeriets Interne Revision

Senior Manager Per Ventzel

☎ 45 12 27 70, E-mail: per.ventzel@danskebank.dk

Danske Bank

Næste nummer

INFO 54 udkommer i september 2013.

Tryk: Rosendahls-Schultz Grafisk, Albertslund.

ISSN: 1903-7333 (Trykt version).

ISSN: 1903-7341 (Elektronisk version).

Indlæg til INFO

Artikler i INFO påskønnes med en vingave.

Forsidefoto: Poul-Erik Winther

Redaktionens adresse:

Alm. Brand A/S

Foreningen af Interne Revisorer (IIA)

Att: Koncernrevisionschef Poul-Erik Winther

Midtermolen 7

2100 København Ø.

Synspunkter, der kommer til udtryk i medlemsbladet, behøver ikke nødvendigvis at svare til bestyrelsens opfattelse eller være udtryk for foreningens officielle standpunkt.

Indhold

Leder.....	3
Nyt fra bestyrelsen.....	5

Artikler

Continuous auditing – bliver det til noget?.....	6
Status på IFRS 9, Financial Instruments	11
Certificering af revisorer i finansielle virksomheder	
Underskrivende revisorer for finansielle virksomheder skal certificeres af Finanstilsynet fra 2014.....	18
The Whistleblower System in Carlsberg Group.....	19
Revision af derivater – fokus på renteswaps.....	21
En succesfuld intern revisions iboende risiko for fiasko.....	30
Nye medlemmer i IIA fra 06.12.2012 – 03.04.2013	34
”Bagsmækken”.....	35

**Besøg foreningens hjemmeside:
www.iaa.dk**

Leder

*Af Regional Chief Auditor
Dorte Tolborg, Codan*

Den værdiskabende Interne Revision

Hvad kendetegner en Intern Revisionsfunktion, som bliver opfattet som værende værdiskabende for forretningen? En værdiskabende Intern Revisionsfunktion, som samtidig er den uafhængige funktion af virksomheden, og som rapporterer til bestyrelsen, evt. via Revisionskomiteen?

Og hvordan måler man den værdi, som Intern Revision har for kontrolmiljøet i virksomheden? Hvor mange fejl og mangler undgås, fordi Intern Revision er etableret, og fordi Intern Revision udfører et professionelt stærkt stykke arbejde?

Stakeholder forventninger

Regnestykket er kompliceret og vanskeliggøres af, at der ofte er adskillige stakeholdere til den Interne Revisionsfunktion – hvoraf flere givet vil have forskellige forventninger til Intern Revision og funktionens arbejde.

Et eksempel på forskel i stakeholder forventninger kan f.eks. være, at Revisionskomiteen forventer at få assurance om, at (i) designet af de interne kontroller indebærer, at de identificerede risici bliver imødegået på passende vis, samt at (ii) de interne kontroller fungerer effektivt. Den daglige ledelse af forretningen har måske samtidig et ønske om, at Intern Revision udfører mere konsulentprægede opgaver for virksomheden. Omend der muligvis kan være grundlag for Intern Revision både at give den nødvendige assurance og samtidig at udføre konsulentprægede opgaver (uden dog at gå på kompromis men uafhængighed og integritet – og uden at træffe beslutninger på vegne af virksomheden), så kan der meget nemt opstå en forventningskløft imellem Intern Revisions faktiske leverancer og den daglige ledelses eller Bestyrelsens og Revisionskomiteens forventninger hertil.

Denne potentielle kløft synes bedst at kunne reduceres af Intern Revision ved løbende samtaler og forventningsafstemninger med de forskellige stakeholdere, hvor det nøje forklares/afstemmes hvilket mandat Intern Revision har, og i hvilket omfang Intern Revision har mulighed for at kunne tilfredsstille de forskellige stakholders behov og ønsker.

Et af de redskaber, som Intern Revision kan bringe i anvendelse i forbindelse med at afstemme forventninger er at definere et antal KPI'er og at rapportere om status herpå til sine stakeholdere i overensstemmelse hermed. Eksempler på KPI'er er:

- Andel af Intern Revisions arbejde, som vedrører konsulentrelaterede opgaver < X % af samlet assurance arbejde, som udføres af Intern Revision.
- Effektivitetsgraden af Intern Revisions arbejde > X %, som udtryk for, hvor meget af Intern Revisions arbejdstid, som medgår til assurance arbejde (i modsætning til f.eks. administrativ tid, som ikke giver assurance om kontrol miljøet i virksomheden).
- Kundetilfredshedsgraden > X%, som (i) udtryk for den vurdering, som Intern Revisions kunder, giver Intern Revision på forskellige parametre efter hver endt revision, eller (ii) i forbindelse med en årlig evaluering af Intern Revisions funktionen foretaget af Bestyrelsen eller Revisionskomiteen.

Analysen af 'Root Cause'

Et andet redskab, som meget ofte bidrager til at skabe værdi for forretningen, er analyser af 'Root Cause' eller 'årsagsanalyser'.

Her analyserer Intern Revision den egentlige årsag til, at der er opstået svagheder i de interne kontroller og processer, som det har været nødvendigt for Intern Revision at rapportere om. Hvis f.eks. kontroller flere gange svigter efter, at der er sket omorganiseringer i virksomheden, så kan der være et behov for at forretningen styrker sine processer og kontroller i forbindelse med omorganiseringer for at imødegå senere svigt i kontroller i virksomhedens forretningsprocesser. Eller hvis kontroller viser sig at svigte som følge af mange manuelle kontroller og processer, så kan der være et behov for at virksomheden analyserer, hvorvidt der kan etableres en business case, som viser, at det kan betale sig for virksomheden at automatisere processer og kontroller i højere grad end tilfældet er pt.

Med andre ord – det bringer ikke tilstrækkeligt værdi til virksomheder, at Intern Revision påpeger fejl og mangler. Der er uomtvisteligt et behov for at Intern Revision samtidig besvarer spørgsmålet: 'Og hvad så?'. Eller sagt med andre ord: Hvad betyder det for virksomheden, at Intern Revision har identificeret en fejl eller en mangel? Og hvad er det egentlige problem til at denne fejl eller mangel opstod? Og hvad er den mulige konsekvens heraf?

En kombination af at identificere fejl og mangler, at få forklaret hvad disse betyder for forretningen og dernæst at bidrage med viden til, hvordan fejlen eller manglen kan afhjælpes

med fremadrettet virkning – det vil af de fleste stakeholdere blive anset for at være værdiskabende.

Afsluttende bemærkninger

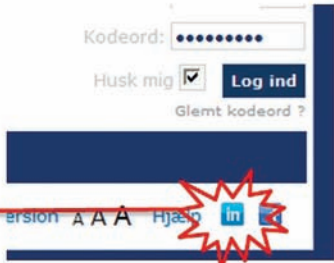
Hermed er bolden givet op til drøftelser i IIA netværket om, hvorledes vi kan samarbejde om at få defineret relevante KPI'er og at få identificeret den virkelige årsag til, at kontroller af og til svigter i virksomhederne. Og sidst med ikke mindst - naturligvis at få identificeret de forhold i øvrigt, som kan hjælpe Interne Revisionsfunktioner med at forklare og vise den værdiskabelse, som funktionerne bidrager med.

Vidste du ?

Foreningen har sin egen gruppe på

Gruppen er kun for IIA medlemmer

På www.iaa.dk er der et link til gruppen

The image shows a screenshot of a LinkedIn login page. It includes a password field labeled 'Kodeord:' with a masked password, a 'Husk mig' checkbox, and a 'Log ind' button. Below the login form is a link for 'Glemt kodeord?'. In the footer of the page, there is a navigation bar with the text 'ersion A A A Hjælp' followed by social media icons for LinkedIn and Facebook. A red starburst graphic is placed over the LinkedIn icon, and a red line points from the text 'På www.iaa.dk er der et link til gruppen' to this icon.

Nyt fra bestyrelsen

*Af koncernrevisionschef
Poul-Erik Winther, Alm. Brand*

Aktive brugere af IIA's hjemmeside har formentlig observeret, at referater fra bestyrelsesmøderne nu lægges på hjemmesiden kort efter mødernes afholdelse. Det er således muligt at holde sig løbende opdateret på, hvad der bliver behandlet på møderne.

På de seneste møder har bestyrelsen især beskæftiget sig med foreningens strategi. Vi har i IIA Danmark valgt en foreningsstruktur, hvor der ikke, i modsætning til IIA i de omkringliggende lande, er et sekretariat ansat af foreningen. I dette valg ligger, at foreningens aktiviteter og tiltag drives på frivillig basis af bestyrelsen og/eller udvalg nedsat af bestyrelsen.

Der fremkommer – heldigvis – hele tiden gode idéer og tanker omkring aktiviteter og initiativer, som foreningen kunne varetage. En mulig vej for at tilvejebringe ressourcer hertil er i højere grad at inddrage foreningens medlemmer i foreningsarbejdet, og det er én af de ting, som bestyrelsen har øget fokus på. Blandt andet er der i forbindelse med strategiarbejdet etableret en gruppe vedrørende handlingsplaner til implementering af IIAs strategi (strategigruppe), hvori Neil Henrik Jensen, Lars Kiertzner, Michael Ravbjerg Lundgaard, Dan L. Otzen, Morten Bendtsen, Gert Stubkjær, Carsten Kyhnauv og Pia Sønderlund Nielsen deltager.

På det seneste bestyrelsesmøde fremlagde Neil Henrik Jensen og Lars Kiertzner gruppens oplæg til handlingsplan, der var inddelt i 4 hovedområder:

1. Uddannelsen

- Revisorskolen videreføres/genoplives i revitaliseret form.
- Certificering af eksterne revisorer i finansielle virksomheder – hvad skal vores rolle være?
- Uddannelsesprogram skal kunne sikre opretholdelse af certificeringer.

- Årskonference – prisdifferentiering med/uden overnatning. Enkeltdagsdeltagelse.
 - Sektordage også for industri og det offentlige.
- Uddannelsesudvalget arbejder videre med ovennævnte og nedsætter nødvendige udvalg.

2. Vitalisering af erfagrupper og erfaringsudveksling.

- Der overvejes en form for speed-dating på det kommende årsmøde, så relevante erfa-grupper kan etableres.

Hjemmesideudvalget tager de givne indput til behandling på deres møder.

3. Kvalitetskontrol.

- Der var enighed om, at IIA bør etablere et self-assessment system.

Der nedsættes et udvalg, der skal tage fat om problemstillingen.

4. Interessevaretagelse.

- Der var enighed om, at IIA skal være mere aktiv overfor interessenter.

Det undersøges, hvor IIA er repræsenteret, også internationalt.

- Kommunikationsstrategi – udfærdiges når overblik foreligger.
- Uddannelsesinstitutioner – fast årligt arrangement bør revitaliseres.

Bestyrelsen sætter pris på det arbejde, som gruppen har udført, og vil arbejde videre med dette oplæg, der er godt og ambitiøst.

Continuous auditing – bliver det til noget?

*Af revisionschef Bethina Hamann,
Nationalbanken*

Mange af os er stødt på artikler og undersøgelser over de sidste mange år om herlighederne ved continuous auditing. Jeg har selv fulgt udviklingen med interesse, men må også indrømme, at jeg efterhånden er blevet lidt metaltræt ved at læse det samme og det samme uden at kunne se nogen effekt i praksis. Det er på trods af, at der ikke mangler definitioner og vejledninger, så umiddelbart må det være noget andet, der holder os tilbage? Er det blevet til en teoretisk diskussion, der er vanskelig at få 'ned på jorden' og gjort praktisk tilgængelig? Jeg tror ikke rigtig flere bidrag i den retning vil hjælpe på implementeringen, så min vinkel vil være en anden. Jeg vil ikke skrive meget om continuous auditing som disciplin – de artikler findes – jeg vil hellere forsøge at gøre jer interesserede og nysgerrige på at finde den litteratur frem og komme i gang.

Mit første møde med continuous audit

Første gang jeg hørte om continuous auditing var til en forelæsning for cirka 20 år siden på cand. merc. aud. studiet. Der talte en meget overbevist forelæser om intern revision, og hvordan de eksterne revisorer snart skulle til at tage sig sammen for ikke at blive overhalet inden af intern revision. Interne revisorer var på ingen måde medarbejdere, der bare var parkeret i en afdeling, hvor de ikke gjorde så meget skade – nej – det var dygtige revisorer, der satte en ære i at forstå virksomheden og gjorde en dyd ud af at tilføre værdi gennem revision.

Vores forelæser kom selv fra intern revision med speciale i it revision, så han brugte i høj grad eksempler fra sin egen verden og mente derfor, at én af intern revisions største forcer var den direkte adgang til data, og ikke mindst mulighederne for at kende dataflow og datastrukturer i detaljer. I kombination med at være til stede i virksomheden hele tiden var det muligt at skabe værdi løbende. Det var revision hen over året og ikke historieskrivning eller i bedste fald meget sen identificering af problemområder, hvilket han mente, var de

eksterne revisorerers tilgang. Han ville selvfølgelig provokere, men jeg mener også, han havde ret.

På daværende tidspunkt arbejdede jeg selv i ekstern it revision og vidste udmærket, hvor vanskeligt det kunne være at få den rigtige forståelse af data og dernæst at få data indhentet. Finansiell revisor vidste ofte ikke nok om virksomheden og dens data og havde vel reelt ikke honorar til at sætte sig så godt ind i forholdene, at vi kunne få nytte af continuous auditing. Ingen tvivl om, at adgang til data er vanskeligt for en ekstern revisor.

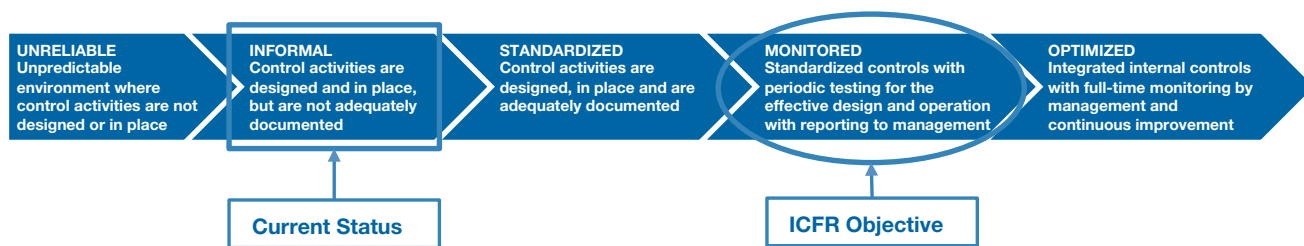
Så vores forelæser havde ret. En kontinuerlig finger på pulsen i dagens produktioner ville helt klart være en væsentlig konkurrenceparameter for intern revision i forhold til ekstern revision. Og han gjorde det på den arbejdsplads, han kom fra. Han var faktisk overbevist om, at continuous auditing var den mest effektive metode til en stor del af revisionerne. De kom ned i mange detaljer og fik en god overbevisning om dataenes tilstand og processernes robusthed. De var langt tættere på forretningen end de fleste eksterne revisorer og fik samtidig en høj revisionsmæssig overbevisning.

Så hvorfor skriver jeg i datid, når det nu var så godt? Continuous auditing er vel en god metode til at skaffe revisionsmæssig overbevisning? Svaret er desværre, at de ikke længere har opretholdt deres metoder. Jeg har taget det med her, dels for at I kan se, at nogen rent faktisk har haft anvendt continuous auditing, og dels for at vi kan lære af de fejl, der har gjort, at continuous auditing ikke anvendes længere. Det vender jeg tilbage til. Først vil jeg lige sikre mig, at I ved hvad mit udgangspunkt er, når jeg skriver om continuous auditing.

Hvad er continuous auditing?

Der er lidt forskellige opfattelser af continuous auditing. Der er den oprindelige, lidt 'smalle', der definerer continuous auditing som en metode til at udstede en revisionsrapport samtidig med eller umiddelbart efter, hændelsen er sket. En lidt 'bredere' definition er, at continuous auditing er en systematisk opsamling af revisionsbevis hen over en periode med henblik på senere rapportering eller erklæringsafgivelse.

Uanset om der rapporteres straks eller samles op til senere konklusioner er resultatet, at revisor får skaffet sig revisionsbevis og et godt kendskab til, hvad der sker i virksomheden. Endvidere vil det ofte være en fordel for revisor at få spredt revisionsindsatsen over året. Styrken for virksomheden er, at

ledelsen bliver gjort opmærksom på eventuelle observationer og derfor kan forbedre de interne kontroller løbende og dermed få skabt et højere niveau af intern kontrol.

Det er ofte skrevet, at en forudsætning for continuous auditing er continuous monitoring af virksomhedens interne kontroller. En sådan forudsætning, kan jeg forestille mig, vil sætte de fleste initiativer i stå, da det ofte er meget langt fra den virkelighed vi møder hos vores kunder. Nedenstående tegning er taget fra Internal Centre for Financial Regulation og viser, at deres mål (ICFR objective) er, at virksomhederne har monitoring på interne kontroller, men i virkeligheden er der oftest tale om, at dette modenhedsniveau ikke er nået (current status).

Revision er, bl.a. at give assurance på, at de interne kontroller virker. Continuous auditing skal afsløre kontrolsvagheder, så jeg mener ikke kontroller behøver at være monitoreret, for at metoden kan anvendes. Så forudsætning om continuous monitoring er fra en ideal verden, som sikkert kun findes i meget velkontrollerede virksomheder, hvor cost benefit analysen ved at implementere continuous monitoring hænger sammen. Det vil være få steder, og jeg mener ikke, det skal afholde os fra at bruge continuous auditing.

Ofte anvendte eksempler på continuous auditing er systematisk udvælgelse af usædvanlige data straks de optræder i systemerne og umiddelbar opfølgning på, hvorvidt registreringen er korrekt, og hvilke kontroller der eventuelt har svigtet. Mange mener derfor, at der vil være behov for særlige kompetencer og meget tekniske specialister for at sikre korrekt og fuldstændig udvælgelse. Det får også nogle til at fravælge continuous auditing, fordi de kompetencer ikke umiddelbart er til stede i revisionen. Continuous auditing er efter min overbevisning ikke nødvendigvis begrænset til at være baseret på udvælgelse af data fra tekniske platforme. Der er mange kontroller – typisk manuelle - der ikke kan testes ved udvælgelse af data, men de kan stadig revideres ved continuous auditing.

Jeg hælder mest til den definition af continuous auditing, der handler om, at man opsamler sit revisionsbevis løbende, og finder man noget rapporteres det straks. Reelt set er det vel bare at fordele sine stikprøver hen over året i stedet for at lave hele arbejdet på én gang. Det udvider anvendelsesmulighederne betydeligt. Jeg har forsøgt at finde nogle eksempler på revisionsopgaver/handlinger, der typisk laves en gang om året, men som med fordel kunne udføres ved continuous auditing i den brede definition og uden brug af særlige kompetencer.

- Ved projektrevisioner, at deltage i styregruppemøder og verificere overholdelse af styregruppens kontrolansvar, frem for at læse referater en gang om året (der i øvrigt sjældent er fyldestgørende)
- Ved revision af årsregnskabet, at deltage i bestyrelsesmøder eller læse referater løbende og verificere, at væsentlige forhold bliver korrekt præsenteret i regnskabet, frem for at læse referater lige før underskriften på regnskabet
- Ved revision af igangværende arbejder, løbende at verificere, at intern kontrol omkring opgørelserne er tilstrækkelig
- Ved revisioner, hvor der kommer undtagelsesrapportering fra systemet, løbende at verificere, at de kontroller, der skal sikre opfølgning og eventuel korrektion virker
- Ved revisioner, hvor der er manuelle 4 øjne kontroller, løbende at verificere, at kontrollen er effektiv
- Ved revision af logisk adgangskontrol, løbende at verificere, at de kontroller der skal sikre, at medarbejderes adgangstidspunkter fjernes ved fratrædelse, er effektive
- Ved revision af fysisk adgangskontrol, løbende at verificere, at de kontroller der skal sikre, eksempelvis lukkede døre til en handelsafdeling, er effektive
- Ved revision af materielle anlægsaktiver, løbende at verificere, at de kontroller der skal sikre rettigheder, fuldstændighed og tilstedeværelse, er effektive.

At have fingeren på pulsen på denne måde giver løbende revisionsbevis, større assurance til virksomheden, og som sidegevinst får revisor større chance for at følge med i udviklingen omkring virksomhedens interne kontrol og hele tiden justere sit eget risikobillede.

Hvorfor er det ikke så udbredt?

Jeg tror mange er blevet lidt skræmt af den 'smalle' definition af continuous auditing og har vanskeligt ved at se, hvordan man kommer i gang – især, hvis der er brug for specialister. Men jeg mener nu også, at der i de tilfælde, hvor den mere tekniske tilgang er nødvendig kan være betydelige fordele, man skal 'bare' undgå de værste faldgruber. Og hvad de er, kan udledes af min forelæzers eksempel, så her er resten af historien.

Der var tale om 2-3 ildsjæle, der brændte for og forstod, hvad det var de havde med at gøre. De kendte forretningen, data flow og datastrukturer i detaljer, og det de ikke vidste, havde de programmører til at finde for dem. Det var de samme programmører, der lavede revisionssoftwaren til dem, og der var høj grad af forståelse mellem dem, der skulle bruge programmerne, og dem der skulle udvikle dem. Der var også et godt samarbejde med forretningsrevisorerne, der også havde høj grad af forretningsforståelse og derfor også stor indsigt i, hvad det var, de fik assurance for. Det var en begrænset skare, der tog sig af dette arbejde, og det var nok anset for at være en smule nørdet.

Efterhånden var der udviklet mange programmer, det var relativt kompliceret og efterhånden som forretningen udviklede sig, blev det mere kompliceret. Der skulle bruges en del ressourcer på at følge med i ændringer i programmer og databaser, og man fik ikke altid sikret fuld forståelse, for de konsekvenser ændringerne havde for forretningen og den revisionsmæssige overbevisning.

Der kom nye revisorer til, og de gamle var på vej på pension, så viden forsvandt. Den glørværdige indsats led dermed en stille død, primært på grund af manglende ajourføring af forretningsforståelsen hos intern revision og manglende forståelse for betydningen af den udførte revision.

Hvad skal vi lære af det?

Hvis vi holder os til den del af continuous auditing, der handler om kontroller i relation til data og systemer, og derfor vil være afhængig af adgang hertil, er der nok tale om, at der skal programmeres noget software til at stå for udvælgelsesprocessen. Af eksemplet fra min forelæser er det tydeligt, at det giver udfordringer:

- Indsigten i datastrukturer og systemprocesser kan være vanskelig at få
- Indsigten er vanskelig at videreformidle, og derfor er det typisk forskellige personer, der skal stå for de forskellige formidlingsprocesser

- It revisor taler med it
- It revisor taler med forretningsrevisor
- Forretningsrevisor taler med forretning
- Revisionsprogrammerne skal 'opfindes' i et samspil mellem it revisor og forretningsrevisor
- Revisionsprogrammerne skal holdes ved lige, og det kræver ressourcer.

I eksemplet blev det mangel på ressourcer til vedligeholdelse og manglende formidling af viden, der gav dødsstødet til continuous auditing. Skal man diskutere ressourcer, mener jeg, at det ofte vil være mindre ressourcekrævende at holde noget ved lige end at starte forfra. Så umiddelbart vil det argument kunne tilbagevises, hvis man ser på revisionsopgaverne over en længere periode. Så det vigtige må være hele tiden at sikre en bred forståelse i revisionsteamet, for den betydning opgaverne har, for den revisionsoverbevisning der ønskes. På denne måde kan det kontinuerligt sikres, at continuous auditing er den mest effektive måde at revidere på, hvilket gerne skulle sikre, at ressourceproblematikken løses let. Så reelt er det formidlingsopgaven, der går hen og bliver det vigtigste, og det tror jeg, man skal være meget bevidst omkring.

Når det så er sagt, er det med continuous auditing som med al anden revision:

- Forstå processen
- Identifier kontrollerne
- Find den mest effektive måde at revidere dem på.

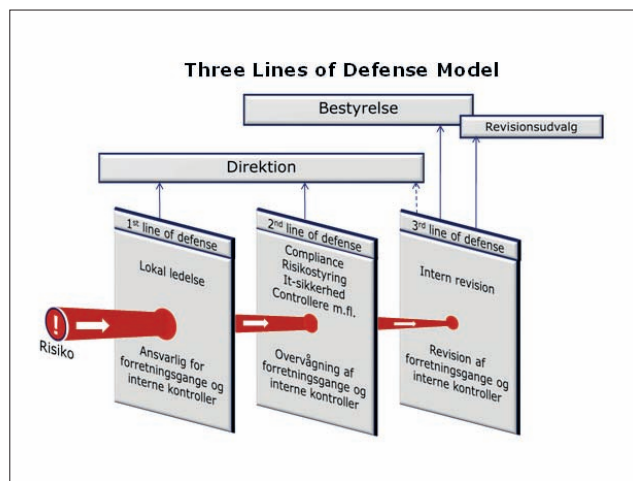
Det er muligt det kræver særlig indsigt, men hvis vi gerne vil opnå det, som continuous auditing kan give os, bør det overvejes, om det ikke er indsatsen værd. Især for interne revisorer vil det være relevant, da vi har så meget lettere adgang til virksomheden og typisk også mange flere operationelle revisioner, hvor continuous auditing vil være hensigtsmæssigt.

Er der andet der holder os tilbage fra at bruge continuous auditing?

I de senere år har jeg hørt et argument imod continuous auditing, der siger, at vi som revisorer ikke må være en del af det interne kontrolmiljø, hvilket er korrekt, men det har ikke noget med continuous auditing at gøre. Hvor argumentet kommer fra ved jeg ikke, men af uransagelige årsager blev det pludselig et mantra, der vandt indpas. Kan det virkelig være rigtigt, at fordi vi reviderer kontinuerligt, kommer vi ind i en gråzone? Det mener jeg ikke.

Revisionsprogrammer udarbejdet med henblik på opnåelse af en revisionsmæssig overbevisning er ikke en del af det interne kontrolmiljø. Det kan det aldrig blive. Det er og bliver revisors værktøj. Og alligevel bliver dette diskuteret. Et argument jeg har hørt nogle gange er, at når så vores kunde vil have vores udtræk eller måske endda vores revisionsprogrammer, så beviser det netop, at vi er en del af det interne kontrolmiljø. Hvordan kan det være muligt? Det viser vel bare, at vi har lavet noget godt, og vores kunde synes, det gav dem værdi.

Der tales (med rette) om 'three lines of defense', hvor vi jo er tredje lag, hvilket illustreres godt i denne tegning jeg har fra Nykredits interne revision:

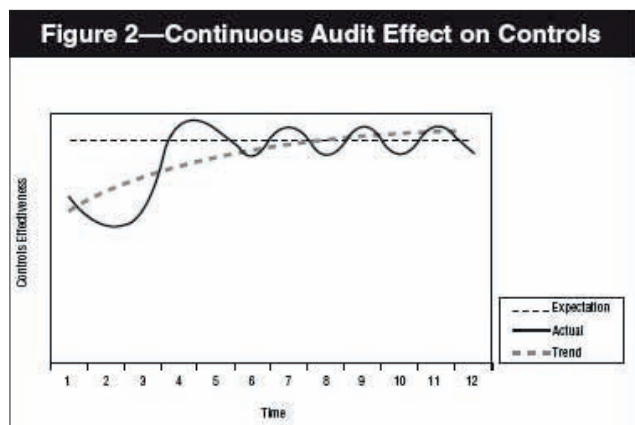
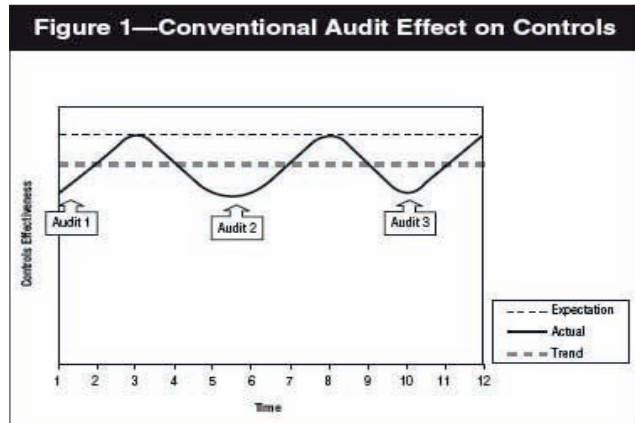
I min optik skal vi passe vores plads i tredje lag. Det betyder også, at vi er sidste bastion mod de risici virksomheden er udsat for. Vores frygt for at blive opfattet som første eller andet lag skal ikke afholde os fra at gøre det rigtige. Vi skal være vores ansvar bevidst og foretage revision med de værktøjer, der virker bedst for os og for kunden. Og udviser de stor interesse for vores arbejde, så er det nok, fordi vi har en tilfreds kunde, der er interesseret i at holde deres interne kontrolniveau på et højt niveau.

Continuous audit er med til at sikre et højt niveau af intern kontrol

At være med til at sikre et højt niveau af intern kontrol ved at gøre opmærksom på identificerede svagheder er noget ganske andet end at være en del af det interne kontrolmiljø. Jeg mener faktisk, det er vores opgave i tredje lag – især som interne revisorer, der typisk er tæt på mange af virksomhedens kritiske operationelle processer – at være tydelige på dette ansvar. Continuous auditing vil kontinuerligt rapportere

svigt i de interne kontroller, hvilket vil føre til kontinuerligt ledelsespres på organisationen med krav om fastholdelse af styrken i de interne kontroller.

Det kan illustreres med disse tegninger fra ISACA:

Da vi lever i en virkelighed, hvor der hele tiden sker ændringer, er det naturligt, at ting 'sander til' over tid, og der vil derfor være perioder, hvor de interne kontroller er knap så effektive som forventet.

Den første figur viser et almindeligt forløb, hvor revisor kommer med anbefalinger, kontrolniveauet styrkes for derefter at falde efter en periode. Så kommer revisor efter et stykke tid (i nogen tilfælde efter rigtig lang tid) og siger, at det ikke ser ud som forventet, hvorefter virksomheden gør en indsats, og niveauet af intern kontrol hæves igen for senere at falde igen.

Den anden figur viser, at continuous auditing har den effekt, at kontrolsvaghederne bliver opdaget straks de begynder at vise sig, og derfor vil det forventede niveau af intern kontrol i langt højere grad kunne holdes på et tilfredsstillende niveau.

Dette giver værdi for virksomheden og samtidig høj grad af revisionsmæssig overbevisning. Og jeg er fuldstændig enig med min forelæseres ord: ”Vi skal som interne revisorer holde vores markedsværdi ved at gøre en forskel i forhold til ekstern revision”. Vi er tættere på vores kunde, og vi har lettere ved at få indsigt i, hvad der foregår, da vi har vores daglige gang i virksomheden. Revisionsbeviser indhentet ved continuous auditing er ofte meget stærke revisionsbeviser, som virksomheden tager til sig, netop fordi det er ’hard evidence’, og beviset er typisk leveret, mens folk stadig kan huske, hvad der er sket. Så hvorfor ikke udnytte alt dette til at give en større revisionsmæssig overbevisning og være et tydeligt tredje lag til sikring af højt niveau af intern kontrol og samtidig systematisere, automatisere og tidsmæssigt fordele vores arbejdsindsats mest muligt?

Det er ikke alle steder, at det er hensigtsmæssigt at anvende continuous auditing, men lad i det mindste være med at afvise, før det er overvejet. Jeg tror, det er meget vigtigt at huske princippet ’Keep it simple, stupid (KISS)’, fordi vi kan godt have en tendens til at gøre tingene mere vanskelige, end de er, og husk også, at ’Perfect is the enemy of good’. Med disse sayings i mente vil mit bedste råd nok være at starte med continuous auditing på et område, der er knap så kompliceret, så vi kan få nogle lærerige artikler om alle de gode oplevelser og resultater, der har været, i stedet for dem der handler om, at det ikke rigtig bliver til noget. God arbejdslyst ;o)

På www.iaa.dk kan du tilmelde dig en service, så du kan få en mail når der på hjemmesiden f.eks. oprettes en nyhed, referater eller en jobannonce

Log på www.iaa.dk og klik på dette link

Vælg herefter fanebladet "Notifikationer" og angiv hvilke hændelser du vil notificeres om via en mail

Status på IFRS 9, Financial Instruments

Af statsautoriseret revisor
Henrik Grønnegaard, Deloitte

Vi har tidligere her i publikationen beskrevet IASB's igangværende projekter i relation til nye og ændrede standarder og fortolkningsbidrag. Et af de større igangværende projekter er IASB's arbejde med udvikling af en ny standard for finansielle instrumenter, der skal erstatte den nuværende IAS 39, *Financial Instruments: Recognition and Measurement*.

IASB's arbejde med udvikling af denne standard er opdelt i en række delprojekter, hvoraf nogle er afsluttet ved vedtagelse og udsendelse af nye standarder og nogle fortsat er i proces, jf. nedenstående oversigt. Denne fremgangsmåde betyder, at der løbende er udsendt og fortsat vil blive udsendt nye afsnit til den standard, der samlet betegnes IFRS 9, *Financial Instruments*.

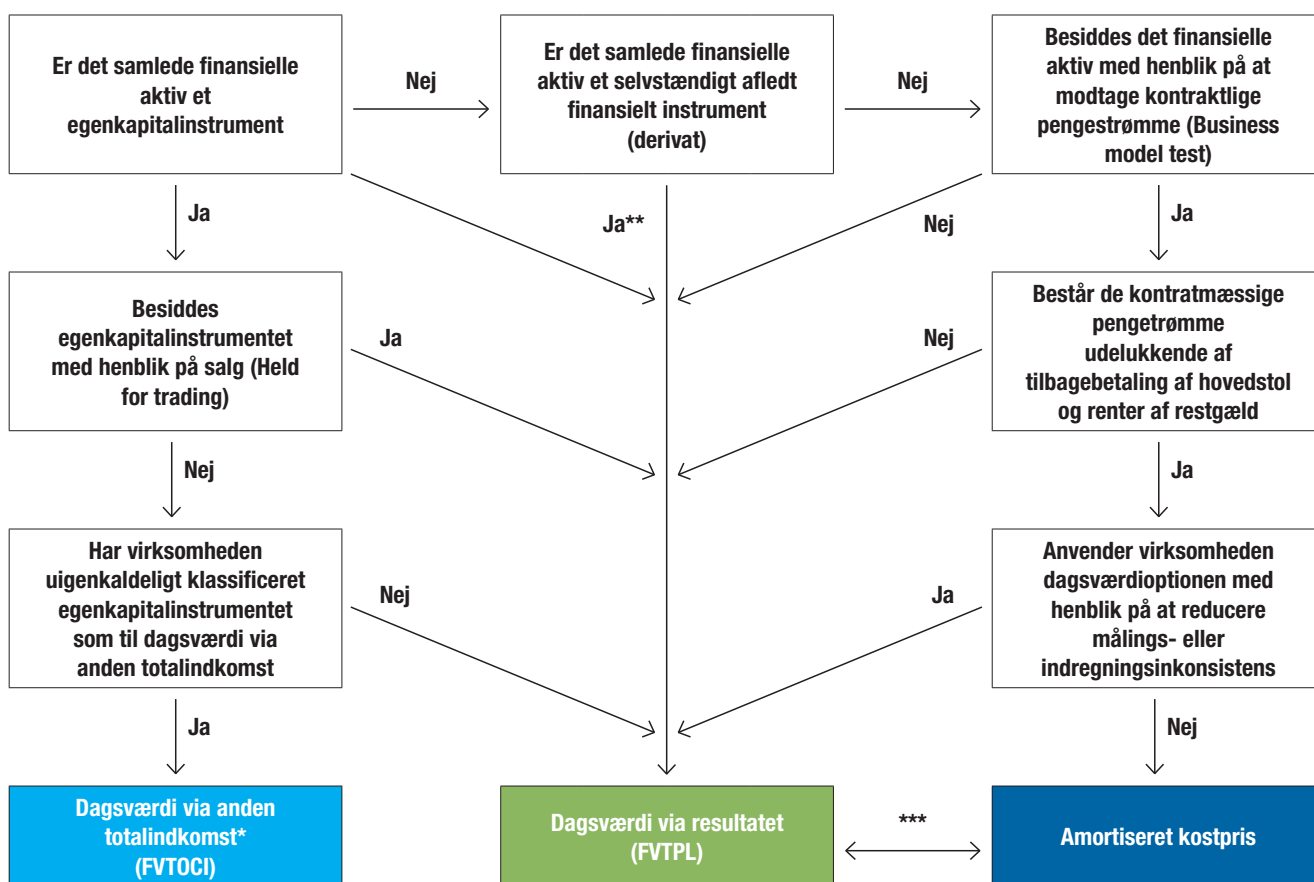
IASB har løbende måttet justere tidsplanen for de udestående delprojekter i IAS 39/IFRS 9-projektet. Arbejdet med projektet kan følges på www.iasplus.com, der også har en opdateret oversigt over den seneste nye arbejdsplan og tidsplan fra IASB.

IASB har i deres aktuelle arbejdsplan en forventning om, at der i løbet af 2013 vil blive udsendt udkast til standarder og diskussionsoplæg i høring for de resterende delprojekter i IFRS-projektet, jf. ovenstående tidsplan, men IASB har ikke tilkendegivet, hvornår der forventes at forelægge en samlet IFRS 9, som fuldt ud erstatter IAS 39.

Ikrafttrædelsesdatoen for de standarder, der allerede er udsendt, er af IASB fastsat til 1. januar 2015. Disse standarder er imidlertid endnu ikke godkendt til brug i EU og en sådan godkendelse forventes først at blive givet, når der foreligger en samlet IFRS 9-standard.

Denne artikel har til formål dels at beskrive de væsentligste ændringer til den nuværende IAS 39, som fremgår af de IFRS 9-standardtekster, der allerede er vedtaget og udsendt, og dels at give en overordnet beskrivelse af indholdet af de udkast til standardtekster, som er udsendt p.t.

	2008 to Q3 2010	Q4 2010	Q1 2011	Q2/Q3 2011	Q4 2011	H1 2012	Q3 2012	Q4 2012	2013/2014	2015
Classification & Measurement of Financial Assets	Final Standard Phase I Assets							Exposure Draft Limited modification to IFRS 9		Expected effective Date 1 January 2015
Classification & Measurement of Financial Liabilities	Exposure Draft	Final Standard Phase I Liabilities								
Derecognition	Exposure Draft	Final Standard								
Offsetting			Exposure Draft		Final Standard					
Impairment	Exposure Draft		Supplementary Document						Re-exposure	
General Hedge Accounting		Exposure Draft					Review Draft		Final Standard Expected	
Macro Hedge Accounting									Discussion Paper	
Deferral of mandatory effective date of IFRS 9					Final Standard					

* Udbytte, der repræsenterer afkast af den investerede kapital, indregnes i resultatet.

** Sikringsbestemmelserne i IAS 39 gælder fortsat for afledte finansielle instrumenter, som indgår i effektive sikringsrelationer.

*** Reklassifikation er krævet, når, og kun når, virksomhedens forretningsmodel for styring af finansielle aktiver ændres.

1. Vedtagne og udsendte standardtekster

1.1 Klassifikation og måling af finansielle aktiver

Klassifikationen af finansielle aktiver forenkles, og der vil fremover alene være følgende tre kategorier¹:

- Finansielle aktiver, der måles til amortiseret kostpris
- Finansielle aktiver, der måles til dagsværdi via resultatopgørelse (FVTPL)
- Finansielle aktiver, der måles til dagsværdi via anden totalindkomst (FVTOCI).

Klassifikationerne ”aktiver, der holdes til udløb” og ”finansielle aktiver disponible for salg” afskaffes.

¹ Bemærk dog, at IASB i november 2012 har udsendt et udkast til ændringer af IFRS 9, som introducerer en fjerde kategori: Dagsværdi med værdiregulering via anden totalindkomst for visse finansielle aktiver. Udkastet er omtalt i afsnit 2.3.

Der kan opstilles følgende beslutningstræ for klassifikation af de finansielle aktiver i henhold til de tre tilbageværende kategorier:

Måling til amortiseret kostpris og dagsværdi via resultatet

Et finansielt aktiv skal måles til *amortiseret kostpris*, hvis følgende to krav begge er opfyldt:

1. Det er virksomhedens hensigt at modtage kontraktligt fastsatte pengestrømme (business model test) frem for at realisere aktivets dagsværdi ved at sælge det før det kontraktlige udløb.
2. De kontraktlige betingelser resulterer i fastlagte pengestrømme bestående udelukkende af hovedstolen og renten af den udestående hovedstol (contractual cash flow characteristic test).

Finansielle aktiver, som ikke overholder ovenstående to krav, skal måles til *dagsværdi via resultatet (FVTPL)*.

Hvis forretningsmodellen ændres, og betingelserne giver grundlag for at foretage en anderledes klassifikation, skal de pågældende aktiver klassificeres som amortiseret kostpris frem for som dagsværdi via resultatet og vice versa.

Besiddelse med henblik på at modtage kontraktlige pengestrømme står i modsætning til besiddelse med henblik på salg. En virksomhed kan godt have aktiver inden for begge kategorier. Endvidere vil en begrænset faktisk salgsaktivitet ikke automatisk medføre krav om, at samtlige finansielle aktiver måles til dagsværdi.

Måling til dagsværdi via anden totalindkomst

Investeringer i egenkapitalinstrumenter, som ikke besiddes med henblik på salg, kan klassificeres i en ny kategori, nemlig dagsværdi med værdiregulering via anden totalindkomst. Valget af denne kategori er uigenkaldeligt for det pågældende aktiv. Realiserede og urealiserede værdireguleringer og transaktionsomkostninger vedrørende sådanne investeringer indregnes i anden totalindkomst, uden at de efterfølgende indregnes i resultatopgørelsen. Det vil sige, at der ikke skal foretages *recycling*. Udbytte indregnes i resultatet i overensstemmelse med IAS 18, *Revenue*.

Afskaffelse af undtagelsen fra dagsværdimåling for unoterede egenkapitalinstrumenter

Undtagelsen i IAS 39, hvorefter investeringer i unoterede egenkapitalinstrumenter og afledte finansielle instrumenter, der er baseret på egenkapitalinstrumenter, kunne måles til kostpris, hvis dagsværdien ikke kunne opgøres pålideligt, er ikke videreført. Egenkapitalinstrumenter og tilknyttede afledte finansielle instrumenter, der er omfattet af IFRS 9, skal således altid måles til dagsværdi. Der kan dog være tilfælde, hvor kostprisen for unoterede egenkapitalinstrumenter er et acceptabelt skøn over aktivets dagsværdi. IFRS 9 angiver specifikt eksempler på, hvornår dette ikke er tilfældet.

Strukturerede investeringer

Strukturerede investeringer, der er baseret på gældsinstrumenter (fx CDO'er og lignende gældsinstrumenter i forskellige trancher, afhængigt af forskellige kreditrisikoniveauer), kan alene måles til amortiseret kostpris, hvis en række betingelser er opfyldt, herunder at den enkelte tranche opfylder contractual cash flow characteristics, som er omtalt ovenfor.

1.2 Klassifikation og måling af finansielle forpligtelser mv.

IASB udsendte i oktober 2010 en ajourført udgave af IFRS 9, hvori bestemmelserne for regnskabsmæssig behandling af finansielle forpligtelser, nu også var indarbejdet. Bortset fra nogle få ændringer er bestemmelserne overført uændret fra IAS 39 til IFRS 9.

De fleste forpligtelser skal således fortsat efter første indregning måles til amortiseret kostpris, forudsat at de ikke kræves opdelt i henholdsvis en del, der måles til amortiseret kostpris, og en del (et indbygget finansielt instrument), der måles til dagsværdi. Forpligtelser, der besiddes med handel for øje, og alle afledte finansielle instrumenter skal måles til dagsværdi.

Bestemmelserne om indregning af værdiregulering af finansielle forpligtelser, der måles til dagsværdi med værdiregulering via resultatopgørelsen (dagsværdioptionen), er dog ændret. Fremover skal værdiregulering af finansielle forpligtelser, der er forårsaget af ændring i virksomhedens egen kreditværdighed, indregnes i anden totalindkomst i stedet for i resultatopgørelsen uden efterfølgende indregning i resultatopgørelsen ved indfrielse (dvs. ingen recycling). Dette gælder dog ikke, hvis der ved indregning heraf i anden totalindkomst opstår – eller sker forøgelse af – et regnskabsmæssigt misforhold (accounting mismatch) i resultatopgørelsen, ligesom ændringen ikke gælder finansielle forpligtelser, der indgår i en handelsbeholdning.

1.3 Dagsværdioptionen videreføres

IAS 39 indeholdt nedenstående tre muligheder for at klassificere et finansielt instrument som tilhørende kategorien ”til dagsværdi via resultatet” (dagsværdioption). Som følge af de ændrede regler for klassifikation af finansielle aktiver efter IFRS 9 er to af disse muligheder ikke længere relevante og det er derfor kun muligheden vedrørende målingsinkonsistens (accounting mismatch), der er videreført i IFRS 9 for finansielle aktiver. For finansielle forpligtelser medfører IFRS 9 ingen grundlæggende ændringer i forhold til klassifikation og måling, og alle tre muligheder videreføres uændret.

Der kan opstilles følgende oversigt over dagsværdioptionen efter IAS 39 og IFRS 9:

Dagsværdioption ifølge IAS 39	Videreført i IFRS 9	
	Finansielle aktiver	Finansielle forpligtelser
1. Måling til dagsværdi med værdiregulering via resultatopgørelsen eliminerer eller reducerer en indregnings- eller målingsinkonsistens væsentligt (<i>accounting mismatch</i>)	✓	✓
2. Måling til dagsværdi med værdiregulering via resultatopgørelsen giver mere relevant information, fordi der er tale om en gruppe af finansielle aktiver eller forpligtelser, som forvaltes og vurderes på grundlag af dagsværdien i overensstemmelse med et dokumenteret risikostyrings- eller investeringsstrategi, og hvor oplysninger herom til nøglepersoner i ledelsen gives på dette grundlag	Følger nu af generelle bestemmelser i IFRS 9	✓
3. Det finansielle instrument indeholder et eller flere indbyggede, afledte finansielle instrumenter med nærmere karakteristika, og virksomheden vælger at måle hele den sammensatte kontrakt til dagsværdi	Følger nu af generelle bestemmelser i IFRS 9	✓

1.4 Sammensatte finansielle instrumenter

Bestemmelserne om sammensatte finansielle instrumenter er blevet forenklet. Indbyggede, afledte finansielle instrumenter i finansielle hovedkontrakter, som udgør et aktiv - dvs. er finansielle aktiver, der er omfattet af IFRS 9 - skal ikke udskilles. Det betyder, at en sammensat kontrakt (aktiv) med en finansiell hovedkontrakt skal klassificeres i sin helhed. Dermed er kravet om udskillelse af et afledt finansielt instrument fra hovedkontrakten bortfaldet.

Hvis den sammensatte kontrakt indeholder komplekse, indbyggede, afledte finansielle instrumenter, kan det betyde, at den sammensatte finansielle kontrakt samlet set ikke opfylder kriterierne for at indgå i kategorien "amortiseret kostpris" og derfor skal måles til dagsværdi med værdiregulering via resultatopgørelsen (FVTPL).

Det er alene indbyggede, afledte finansielle instrumenter i finansielle hovedkontrakter, der udgør et aktiv, som ikke skal udskilles. Indbyggede, afledte finansielle instrumenter i finansielle hovedkontrakter, der udgør en forpligtelse, skal fortsat udskilles.

Tilsvarende er bestemmelserne om indbyggede finansielle instrumenter i ikke-finansielle hovedkontrakter uændret. Det vil sige, at der fortsat er krav om og regler for udskillelse.

1.5 Ophør af indregning (*derecognition*)

Samtidig med indarbejdelsen af bestemmelserne for klassifikation og måling af finansielle forpligtelser mv. i IFRS 9 i oktober 2010 overførte IASB bestemmelserne om ophør af

indregning (*derecognition*) af finansielle aktiver og forpligtelser uændret fra IAS 39 til IFRS 9.

2. Udsendte udkast til ændrede standardtekster

2.1 Udkast om regnskabsmæssig sikring

IASB har den 7. september 2012 offentliggjort et udkast (*Review Draft*) af den næsten færdige ændring til IFRS 9 vedrørende de generelle bestemmelser om regnskabsmæssig sikring. Ændringerne forventes udsendt i endelig form i 1. kvartal 2013.

Udkastet udsendes ikke som led i IASB's officielle høring (*due process*), men har til formål at give samlet information om, hvor langt IASB er nået efter, at de har arbejdet med høringsudkastet fra december 2010. Endvidere vil IASB gerne give virksomheder og andre interesserede mulighed for at opnå kendskab til deres tanker om udformningen af de generelle sikringsbestemmelser. Udkastet er baseret på forslagene i IASB's høringsudkast ED 2010/13 offentliggjort i december 2010 samt de foreløbige beslutninger, som IASB har truffet i forbindelse med genbehandlingen af ED 2010/13.

Afsnittet om sikring vil, når det er færdigbehandlet, blive indføjet i IFRS 9, *Financial Instruments*, hvor det vil erstatte de tilsvarende bestemmelser i IAS 39, *Financial Instruments: Recognition and Measurement*, bortset fra IAS 39's bestemmelser om porteføljesikring af renterisiko (makrosikring).

Bestemmelser om porteføljesikring (*macro hedge accounting*) er udskilt i et særskilt delprojekt, hvor IASB forventer at udsende et diskussionspapir i løbet af første halvår 2013. Indtil disse bestemmelser er færdigbehandlet, vil de nuværende krav i IAS 39 om porteføljesikring af renterisiko derfor fortsat være gældende.

Den foreslåede nye model for regnskabsmæssig sikring er principbaseret. Den har til formål at skabe større sammenhæng mellem regnskabsmæssig sikring og økonomisk sikring - dvs. de risikostyringsaktiviteter, som virksomhederne foretager, når de sikrer deres finansielle og ikke-finansielle risici. Endvidere skal de ændrede bestemmelser hjælpe investorerne til bedre at kunne vurdere risikostyringsaktiviteternes indvirkning på fremtidige pengestrømme.

Mange sikringsforhold, som i dag ikke opfylder IAS 39's krav til regnskabsmæssig sikring, vil antageligt opfylde kravene i de kommende bestemmelser.

Nedenfor er opsummeret de forventede bestemmelser i IFRS 9 om regnskabsmæssig sikring baseret på det udsendte

Review Draft og de væsentlige ændringer i forhold til de gældende bestemmelser om regnskabsmæssig sikring i IAS 39:

- I udkastet foreslås en ny generel model for regnskabsmæssig sikring.
- De grundlæggende begreber i IAS 39 for dagsværdisikring, sikring af pengestrømme og sikring af nettoinvestering i udenlandske enheder forbliver uændrede, men der foreslås lempelser med hensyn til:
 - hvilke elementer der kan sikres
 - hvilke instrumenter der kan anvendes til sikring
 - kravene til effektivitetstest.
- Der fokuseres på, om et risikoelement kan identificeres og måles, frem for hvilken type regnskabsposter der kan sikres.
- Der tillades regnskabsmæssig sikring af risici i både finansielle og ikke-finansielle poster, hvis disse risici kan identificeres separat og måles pålideligt. Efter IAS 39 er det alene valutakursrisikoen ved ikke-finansielle poster – fx et fremtidigt varekøb – der kan sikres.
- Der gives udvidet adgang til regnskabsmæssig sikring af nettopositioner og sikring på gruppeniveau, hvilket skaber større sammenhæng i forhold til risikostyring.
- Et afledt finansielt instrument kan være det sikrede, hvis det indgår som en del af en risikoeksponering, der kvalificerer til sikring. Eksempelvis kan valutakursrisikoen på et afledt finansielt instrument, der anvendes til sikring af fremtidige råvarepriser for fremtidige varekøb, sikres.
- Egenkapitalinstrumenter, som er klassificeret som ”til dagsværdi via anden total-indkomst”, kan være det sikrede. I givet fald skal værdireguleringer af sikringsinstrumentet ligeledes indregnes i anden totalindkomst, uden at de efterfølgende recirkuleres til resultatopgørelsen, såvel for den effektive som den eventuelle ineffektive sikring. (Dette er en ændring i forhold til det oprindelige udkast fra december 2010, som foreslog, at sådanne egenkapitalinstrumenter ikke kunne sikres regnskabsmæssigt).
- Der gives mulighed for at anvende ikke-afledte finansielle instrumenter som sikringsinstrumenter, også for sikring af andre risici end valutarisici, forudsat at instrumenterne indregnes til dagsværdi via resultatet.
- Når optioner anvendes som sikringsinstrument, kan dele af – eller hele ændringen i – tidsværdien indregnes i anden totalindkomst og dermed begrænse eventuelle udsving (volatilitet) i resultatopgørelsen.

Læs eventuelt mere om indholdet af udkastet på <http://www.iasplus.com/en/projects/project35> eller på IASB's hjemmeside www.iasb.org.

2.2 Udkast om nedskrivning af finansielle aktiver

IASB og FASB udsendte i januar 2011 et fælles udkast om nedskrivning af finansielle aktiver (*Financial Instruments: Impairment*) som supplement til ED/2009/12, *Financial Instruments: Amortised Cost and Impairment*, der blev udsendt i november 2009.

Siden udsendelsen af 2011-udkastet om nedskrivning af finansielle aktiver har både IASB og FASB truffet en række foreløbige beslutninger, som vil føre til en ændring af nedskrivningsreglerne i forhold til udkastet, og der er ikke længere overensstemmelse mellem de modeller for nedskrivning, der arbejdes med i IASB og FASB. IASB forventer at udsende et nyt udkast i høring i første kvartal 2013.

IFRS Projects Insights fra november 2012, der kan findes på www.iasplus.com, indeholder en opsummering af de væsentligste beslutninger, der er truffet siden udsendelsen af udkastet i januar 2011.

2.3 Udkast til ændring af IFRS 9 om klassifikation og måling af finansielle aktiver

IASB har den 28. november 2012 udsendt et udkast ED/2012/4 *Classification and Measurement: Limited Amendments to IFRS 9 proposed amendments to IFRS 9 (2010)*, som primært indeholder forslag om at tilføje en ny kategori for visse finansielle aktiver i IFRS 9, Dagsværdi med værdiændringer indregnet i anden totalindkomst. Herudover foreslås en mindre præcisering af bestemmelserne om klassifikation af finansielle aktiver til amortiseret kostpris samt ændringer til ikrafttrædelsesbestemmelserne for IFRS 9, herunder muligheden for at førtidsanvende de enkelte versioner af IFRS 9.

Den foreslåede nye kategori for visse finansielle aktiver i IFRS 9, Dagsværdi med værdiændringer indregnet i anden totalindkomst, omfatter finansielle aktiver, der opfylder følgende to betingelser:

- Aktivernes kontraktlige pengestrømme består alene af betaling af hovedstol og renter
- Virksomhedens forretningsmodel (business model test) er både at modtage kontraktlige pengestrømme og at sælge aktiverne.

Den nye kategori vil blive obligatorisk for de finansielle aktiver, der opfylder betingelserne. Det vil dog fortsat være muligt – på tidspunktet for første indregning – at klassificere sådanne aktiver til dagsværdi via resultatet, hvis dette fjerner eller væsentligt reducerer en målings- eller indregningsinkonsistens (*accounting mismatch*).

Der indarbejdes eksempler på tilfælde, hvor virksomhedens forretningsmodel udelukkende er at modtage kontaktlige pengestrømme, såvel som tilfælde, hvor virksomhedens forretningsmodel er både at modtage kontraktlige pengestrømme og at sælge aktiverne. Vi har i nedenstående boks gengivet et eksempel fra forslaget vedrørende sidstnævnte.

Selvom aktivet måles til dagsværdi i balancen, skal virksomheden fortsat opgøre en amortiseret kostpris for aktivet og indregne en forrentning af aktivet i resultatopgørelsen ved at anvende den effektive rentes metode. Desuden skal eventuelle valutakursreguleringer, som kan henføres til ændringer i aktivets amortiserede kostpris i fremmed valuta, og nedskrivninger af aktivet for værdiforringelse indregnes i resultatopgørelsen.

Øvrige værdireguleringer vedrørende aktiver i den nye målingskategori skal indregnes i anden totalindkomst. Værdireguleringer, som er indregnet i anden totalindkomst, skal reklassificeres til resultatopgørelsen, når aktivet afhændes. Det samme gælder, hvis aktivet efterfølgende reklassificeres ud af den nye kategori og til kategorien ”til dagsværdi via resultatet”, fx hvis virksomhedens forretningsmodel ændres. Hvis aktivet efterfølgende reklassificeres ud af den nye kategori og til kategorien ”amortiseret kostpris” skal de akkumulerede værdireguleringer, som er indregnet i anden totalindkomst, imidlertid modregnes i værdien af aktivet i balancen – og dermed ikke reklassificeres til resultatopgørelsen.

Vejledningen til udkastet (*application guidance*) indeholder en række eksempler på, hvornår en virksomheds forretningsmo-

Eksempel

En ikke-finansiell virksomhed forventer at foretage anlægsinvesteringer inden for få år. Virksomheden investerer sin overskudslikviditet i finansielle aktiver med henblik på at finansiere anlægsinvesteringerne, når behovet opstår.

Virksomhedens målsætning for styring af de finansielle aktiver er at maksimere afkastet af de pågældende finansielle aktiver. Som følge deraf vil virksomheden sælge finansielle aktiver og geninvestere provenuet i finansielle aktiver med et højere afkast, når muligheden herfor opstår.

De ansvarlige for styringen af porteføljen vederlægges baseret på det afkast, der genereres fra de finansielle aktiver.

Analyse

Virksomhedens forretningsmodel er at styre aktiverne med henblik på både at modtage kontraktlige pengestrømme og at sælge aktiverne. Virksomheden vil løbende tage stilling til, om modtagelse af de kontraktlige pengestrømme eller salg af de finansielle aktiver giver det største afkast af de finansielle aktiver indtil det tidspunkt, hvor behovet for finansiering af anlægsinvesteringerne opstår.

Dette er i modsætning til en virksomhed, som forventer at foretage anlægsinvesteringer om fem år, og som investerer overskudslikviditet i kortfristede finansielle aktiver med henblik på at modtage de kontraktlige pengestrømme. Når de finansielle aktiver udløber, vil virksomheden geninvestere provenuet i nye kortfristede finansielle aktiver. Virksomheden følger denne strategi indtil det tidspunkt, hvor behovet for finansiering af anlægsinvesteringerne opstår. Der vil kun være ubetydelige salg før aktivernes udløb. Formålet med denne forretningsmodel er at modtage de kontraktlige pengestrømme.

del alene er at modtage kontraktlige pengestrømme, og eksempler på hvornår en virksomheds forretningsmodel både er at modtage kontraktlige pengestrømme og at sælge aktiverne.

De foreslåede ændringer er ét skridt tilbage i retning af de nuværende krav i IAS 39, Finansielle instrumenter: Indregning og måling, men der er dog stadig væsentlige forskelle. Fx er den nye kategori kun relevant for finansielle aktiver, hvis pengestrømmene alene består af betaling af hovedstol og

renter, og der er ikke tale om valgfrihed med hensyn til, om et aktiv klassificeres i den nye kategori.

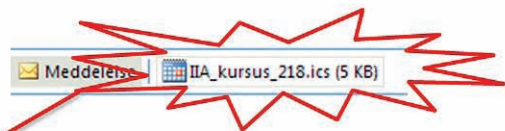
Samlet set er effekten af kategorien ”Dagsværdi med værdiændringer indregnet i anden totalindkomst”, at aktivet indregnes i balancen til dagsværdi, mens beløb i resultatopgørelsen afspejler aktivets resultateffekt ud fra en amortiseret kostpris-tankegang.

Udkastet kan læses på IASB’s hjemmeside www.iasb.org.

Når du på www.iaa.dk tilmelder dig et kursus eller møde, er der i den mail du får som bekræftelse på tilmeldingen, vedhæftet en lille tekst-fil som du kan dobbeltklikke på og automatisk få oprettet aftalen i den kalender

Filen har endelsen .ics og indeholder kun kalenderinformation om kurset eller mødet

Certificering af revisorer i finansielle virksomheder

Underskrivende revisorer for finansielle virksomheder skal certificeres af Finanstilsynet fra 2014

*Af statsautoriseret revisor
Lars Rhod Søndergaard
begge KPMG Financial Services*

*statsautoriseret revisor
Anders Duedahl-Olesen,*

Afledt af den seneste del af den finansielle krise er det fra politisk side besluttet at indføre et krav om certificering af underskrivende revisorer i finansielle virksomheder. Erhvervs- og vækstministeren har derfor fremsat lovforslag (L126) om certificering af revisorer, der underskriver revisorerklæringer for finansielle virksomheder. Lovforslaget indeholder endvidere forslag til ændring af loven om godkendte revisorer, der ikke behandles her.

Forslaget medfører, at underskrivende revisorer i finansielle virksomheder skal certificeres af Finanstilsynet til den type af virksomhed, som den pågældende skal revidere. I koncerner skal den underskrivende revisor være certificeret til alle virksomhedstyper i koncernen, eller – såfremt der er to underskrivende revisorer – skal de tilsammen have certificeringer, der dækker alle virksomhedstyper i koncernen.

For at opnå certificering skal den underskrivende revisor være statsautoriseret revisor og ansøge Finanstilsynet om at blive certificeret. Ansøgningen skal vedlægges CV og doku-

mentation for erfaring med den pågældende virksomhedstype. Kravet til erfaring vil omfatte et nærmere bestemt antal timers praktisk erfaring samt 60 timers specifik efteruddannelse inden for en tre-årig periode i tillæg til de eksisterende efteruddannelseskrav for statsautoriserede revisorer.

Efter vores vurdering lever mange revisorer i finansielle virksomheder allerede i dag op til de kommende efteruddannelseskrav.

De nærmere krav til certificering og efteruddannelse fastlægges af Finanstilsynet i en bekendtgørelse.

FSR - Danske Revisorer og andre interesseorganisationer har i høringssvar påpeget, at særligt fratagelse af en certificering indeholder retssikkerhedsmæssige forhold, der bør overvejes nærmere, idet en sådan fratagelse vil ske på initiativ af Finanstilsynet, der ofte vil være part i en sådan sag.

Det må forventes, at de kommende regler vil medføre en yderligere specialisering af revisorer i finansielle virksomheder - særligt som følge af uddannelses- og erfaringskrav.

Lovforslaget forventes vedtaget den 11. april 2013, hvorefter der skal udstedes tilhørende bekendtgørelse samt etableres en administration af certificeringer. Årsrapporterne for finansielle virksomheder for 2014 vil således skulle underskrives af statsautoriserede og certificerede revisorer.

Der foreligger ikke pt. krav om certificering af interne revisorer, der afgiver erklæringer på finansielle virksomheders årsrapporter.

I en senere artikel vil vi uddybe ovennævnte, når lovgrundlaget er endeligt.

The Whistleblower System in Carlsberg Group

Af Marc Wiingaard og Maria Blank,
Carlsberg Breweries A/S

More and more Danish companies are implementing Whistleblower Systems, and most of these companies find it difficult to navigate the Danish and international rules on data privacy. This article describes the implementation of a Whistleblower System in the Carlsberg Group and the experiences it has had when the Danish Data Protection Agency (DDPA) pays a visit to perform a compliance review.

In 2009, the Audit Committee in Carlsberg approved the implementation of a group-wide Whistleblower System to strengthen the internal control environment, to support the Business Ethics policy, and to give assurance of corporate governance and ethical behaviour in new developing markets. In Carlsberg the Whistleblower System is owned by the Audit Committee and the responsibility of handling the reported cases is placed within Group Internal Audit as an independent function.

With assistance from Group Legal and external legal counsel, an application was sent to the DDPA including a detailed description of the setup and how information will be treated in the system. The Whistleblower System in Carlsberg consists of a website and a call centre that can be reached via toll-free phone numbers. The solution is hosted by an independent third-party provider who is Safe Harbor certified.

Because Carlsberg operates in many countries outside the EU, a model contract has been drawn up and signed between the Carlsberg Group and all non-EU country entities regarding transferring of personal data. This has been done in order to comply with the Danish Act on Processing of Personal Data (“Persondataloven”) § 27 in cases where Carlsberg Group sees a need to transfer data to a non-EU country.

As we found out, there are also countries within the EU that have special legislation on data privacy. For Carlsberg that

means that employees in Sweden, Germany and France can only report on a limited number of issue types. These special requirements are built into the Whistleblower System to help ensure compliance.

A challenge that is not related to compliance but is just as important to ensure a successful implementation is communication. It is crucial to get buy-in from local entity management. Carlsberg developed a communication plan in which the Carlsberg Group President and CEO asked the local CEOs to help promote the system. Additionally, we reached out to the local Communication Directors and Managers and provided them with templates for intranet and newsletter articles, posters and wallet cards that could be customised for each country. Once a year, Group Internal Audit follows up with the local entities and encourages them to raise awareness of the Whistleblower System.

When Carlsberg developed and implemented the Whistleblower System, focus was on ensuring compliance with the requirements in Denmark. Listed below are the main issues that we initially focused our attention on:

- 1.1 Compliance with the Danish Act on Processing of Personal Data.
- 1.2 Rules related to transferring of data to Group subsidiaries.
- 1.3 The data transfer agreement with non-EU companies should be received and signed by all non-EU Group companies. If a new non-EU company is to be included in the Group, then the data transfer agreement should be also signed by the new company.
- 1.4 A written contract with the provider of the hotline should be in place and comply with the Danish Act on Processing of Personal Data. If a provider based outside the EU is chosen, there can be certain certifications they can obtain whereby they are automatically accepted such as the Safe Harbor certification.
- 1.5 Communication to the HQ functions, board members and local entities should be documented and available (e.g. the list of Frequently Asked Questions, examples of printed posters with an announcement of the hotline launch, emails from the CEO/CFO to the Group, etc.)
- 1.6 It should be made clear to any person filing a report through the Whistleblower System what type of issues can be reported on and who can be the subject of a report (e.g. employees, board members, suppliers etc.).
- 1.7 Guidelines (“the Whistleblower manual”) should be developed, implemented and communicated to all employ-

yees engaged in the Whistleblower hotline. Employees responsible for the hotline should be properly educated and trained in order to investigate the Whistleblower cases and maintain the hotline.

- 1.8 Routines should be implemented to ensure timely “deletion” of personal data from the Whistleblower System. This means that personal data in the reports must be deleted two months after a report’s closing date, and personal data contained in “out-of-scope-reports” must be deleted immediately.
- 1.9 Procedures should be implemented in order to inform the employee in question of any reports filed concerning him/her. Each report should be assessed individually before informing the employee in question.
- 1.10 Safety routines for processing of personal data should be developed and implemented in the context of the Whistleblower System, including: physical access to the server room, data encryption, access rights, etc.

In order to comply with Persondataloven, Group Internal Audit developed Whistleblower guidelines that describe how the whistleblower reports are handled and investigated in the Carlsberg Group. Overall the whistleblower guidelines define the following:

- Responsibility for data coming from the Whistleblower System (responsibility of Group Internal Audit and independent third-party provider hosting the Whistleblower System);
- Types of cases that can be reported;
- Who can report and be reported in the Whistleblower System;
- The description of the investigation process (evaluation of reports, planning, conducting and documenting the investigation, communication to whistleblower and closing investigation);
- The routines around the deletion of personal data.

In 2012 two DDPA representatives visited Carlsberg. The meeting took place on Carlsberg’s premises and was conducted in Danish only. The meeting was a “Question & Answer” session, during which the DDPA’s representatives performed a walkthrough of the procedures and processes established within the Carlsberg Whistleblower setup and challenged the Whistleblower guidelines developed by Group Internal Audit. During the meeting the DDPA focused on all issues described above (1.1-1.10).

The DDPA’s representatives reported their conclusion immediately after the review. The conclusion was printed out and signed by Carlsberg Group Internal Audit and the DDPA’s representatives. Carlsberg had received a positive result from the DDPA without the need for a follow-up visit.

Carlsberg Group Internal Audit perceived the DDPA’s visit as a very good opportunity to gain assurance that Carlsberg’s Whistleblower System is in compliance with the Danish Data Protection legislation.

As whistleblower systems are gradually being implemented in more and more Danish companies, it is only natural the DDPA will focus more attention on these systems. In order to comply with the requirements, Carlsberg continues to allocate sufficient resources to the coordination and maintenance of the Whistleblower System, and to follow up on the latest changes to Data Protection legislation in Denmark and the EU in general.

Keeping in mind that every company has individual features and vary in complexity of governance and organizational structure, these things could significantly affect how a Whistleblower System is set up. This article has been written based on the individual experience of Carlsberg Group Internal Audit, taking into consideration the organizational profile of the Carlsberg Group.

Revision af derivater – fokus på renteswaps

Af partner Thomas Hjortkær Petersen, Deloitte og

revisor Ulrich Rasmussen, Nykredit

Forord

Renteswaps er, sammen med forwards, futures og optioner, en af de grundlæggende derivatkontrakter. Renteswaps findes på de finansielle markeder i både simple – også kaldet ”plain vanilla” og i mere komplicerede varianter, eksempelvis cross currency swaps og swaptioner.

Den simple renteswap er en aftale om at bytte en fast rentebetaling til en variabel eller omvendt. Renteswaps har opnået en stor udbredelse, og er gået fra at være et produkt, som primært blev handlet mellem banker og større virksomheder samt finansielle virksomheder imellem, til i stort omfang at blive solgt til en noget bredere kreds, eksempelvis andelsboligforeninger, landmænd og mindre erhvervsdrivende.

Udvidelsen af handelsomfanget med derivatprodukter er sket de seneste 5-8 år. I samme periode har renteniveauet har været stødt faldende, og mens der har været en række udfordringer med værdiansættelserne af blandt andet renteprodukterne, hvor udviklingen er gået i retning af anvendelsen af mere sofistikerede estimeringer af rentekurver, har EU gennem Finanstilsynene i de enkelte medlemslande indført skærpede krav til compliance, god skik, rådgivning af kunder (f.eks. MiFID direktivet), ligesom lavkonjunkturer og budgetoverskridelser har været et faktum særligt i Europa og USA. Denne udvikling giver en række ihændehavere af derivatprodukter en række udfordringer, dels fordi de eventuelt selv er ramt af den økonomiske situation, men derudover på grund af de udfordringer banker selv er ramt af.

Alt dette sker samtidig med vedtagelsen af fortsat skærpede krav for opgørelse af regnskabsmæssige nedskrivninger og solvensreservationer til kapital, herunder i myndighedernes praksis for fortolkning af reglerne, ligesom den nærmeste

fremtid byder på yderligere skærpede kapitalkrav i Basel III med forventet implementering over en periode på ca. 5 år fra 2014 og frem. Ydermere vil kapitalen i bankerne blive stresset, når de nye regnskabsregler for indregning og måling af finansielle instrumenter i IFRS 9 skal implementeres, hvilket pt. forventes at ske i 2015.

Det danske marked for renteswaps har blandt andet været påvirket af den store udbredelse af bank- og realkreditlån med variabel rente, som medfører sårbarhed overfor stigninger i renten. Derfor har mange detailkunder indgået renteswaps, som en form for forsikring mod rentestigninger. Ved at indgå en renteswap, hvor kunden modtager en variabel rente (svarende til den variable rente på realkreditlånet) og betaler en fast rente, har kunden opnået en fast rente for den periode, hvor kontrakten løber.

Markedsværdien på en renteswap fremkommer ved at tilbage diskontere nettobetalingerne for den resterende periode af kontraktens løbetid. En udvikling i renten vil derfor medføre, at dagsværdien af renteswappen ændres, og har en kunde eksempelvis købt en renteswap, hvor der betales fast rente og modtages variabel rente, bliver markedsværdien påvirket negativt af faldende renter. Dette skyldes, at en potentiel køber af swappen, vil kompenseres for betalingen af en fast rente, som overstiger markedsrenten, for den potentielle køber af produkter kunne alternativt indgå en forretning i dagens marked til bedre vilkår.

I pressen har der på det seneste været en del skrivelser om andelsboligforeninger, landmænd og mindre erhvervsdrivende, som er kommet i store økonomiske problemer. De omtalte foreninger og virksomheder har oplevet, at de konstaterede fald i de variable renter har medført, at markedsværdien på foreningens / virksomhedens renteswaps er blevet negativ med betydelige millionbeløb. Efterhånden som pengestrømmene i swappen modtages og betales, vil markedsværdien stille og roligt bevæge sig mod 0 kr. Så hvorfor er det egentlig et problem, når swappen netop medfører, at foreningens / virksomhedens rentebetaling er lagt fast, således at virksomheden har sikret sig mod rentestigninger?

Udlån og garantistillelser sker normalt ved at bankerne kræver sikkerhedsstillelser i form af pant i f.eks. fast ejendom, driftsmateriel eller kautioner. På samme måde vil banken typisk kræve sikkerhed i en derivathandel, og hvis bankens derivatramme /OTC-ramme med en kunde bliver for stor (f.eks. på grund af en negativ markedsudvikling for kunden,

med en tilhørende positiv markedsudvikling for banken), så kræves sikkerhed i form af kontant deponering af likvide midler eller et værdipapirdepot. Alternativt bliver bankens eksponering over for kreditrisikoen, som bankens skal håndtere ud fra skærpede regler for regnskabsmæssige nedskrivninger og solvensmæssige reservationer, for stor.

I de tilfælde hvor markedsværdierne bliver negative med væsentlige beløb har andelsboligforeningerne og virksomhederne typisk ikke likviditet til at indbetale i henhold til de indgåede tabsrammeaftaler. Derudover skal renteswaps ifølge regnskabslovgivningen som udgangspunkt indregnes i regnskaberne for andelsboligforeningerne og virksomhederne, hvormed de negative markedsværdier får effekt på opgørelsen af egenkapitalen. I en andelsboligforening betyder det, at markedsværdierne får betydning for fastsættelsen af andelskronen, mens det for en virksomhed kan få betydning for eventuelle covenants baseret på nøgletal for egenkapitalen.

Scope

Handel med renteswaps medfører således en række risici, som bankerne såvel som bankernes kunder skal iagttage. I artiklen belyses udvalgte problemstillinger, som kan give inspiration til, hvad revisor bør iagttage og vurdere ved planlægning og udførelse af revisionen af renteswaps som revisor for udstedere (typisk banker) af produktet.

De omhandlede problemstillinger er valgt på baggrund af praktiske erfaringer med fokus på væsentlige risici og aktuelle problemstillinger.

Indledning

Revisionen af fonds, og dermed aktiviteterne i finans- og/eller værdipapirhandelsafdelingen vil formentlig i samtlige banker være et risikofyldt revisionsområde. For banker, der har tilladelse som værdipapirhandler, og hvor der ligeledes er oprettet en intern revision, skal intern revision udarbejde og gennemføre en revisionsplan for at undersøge og evaluere om systemerne, de interne kontrolprocedurer og ordninger er passende og effektive¹. Med andre ord skal intern revision planlægge og udføre revisionen af bankens transaktionskæde for værdipapirhandel, herunder påse overholdelsen af investorbeskyttelsesreglerne, MiFID².

Revisionen af disse aktiviteter omfatter de sædvanlige overvejelser omkring en finansafdeling, og dermed bestyrelsesgodkendte bevillingsprocedurer, herunder overvejelser om tilladte produkter, funktionsadskillelse mellem front-, middle- og backoffice, løbende rapportering til ledelsen om overholdelse af de fastlagte retningslinjer, aktuelle eksponeringer m.m.

Inden revisionen påbegyndes er det derudover vigtigt, at revisor tilegner sig tilstrækkelig viden om produkterne og de risici produkterne medfører for regnskabet, solvensopgørelsen m.m. Derudover er revisor nødsaget til at opnå en ajourført viden omkring markedsforholdene med henblik på at kunne udfordre forretningsgangene i finansafdelingen, værdiansættelserne, it-anvendelserne m.m.

Den overordnede strategi og bankens forretningsmodel fastsættes af bankens bestyrelse. Bestyrelsen udstikker på baggrund af en risikovurdering en politik for bankens eksponering mod kreditrisici, markedsrisici, operationelle risici og risikostyring generelt. Politikkerne skal indeholde virksomhedens overordnede strategiske mål og anvisninger om, hvilke metoder og midler som sikrer målopfyldelsen.

1. Bestyrelsen udstikker overordnet strategi og retningslinjer
2. Banken udarbejder forretningsgange for kundegodkendelse, handel, rådgivning, opfølgning og rapportering
3. Der implementeres interne kontroller for den løbende administration og rapportering
4. Der fastsættes regler for den regnskabsmæssige behandling.

1. Overordnet strategi og retningslinjer

Udgangspunktet for revisionen er bestyrelsens strategi, hvor den udarbejdede instruks til direktionen sætter de overordnede rammer for:

- Hvem må banken handle derivater med (professionelle modparter, detailkunder)
- Kriterier for godkendelse af modparter, produkter og eksponeringer
- Hvilke derivatprodukter er godkendt til handel / risikoafdækning
- Risikolines for de specifikke risici – herunder retningslinjer for risikoafdækning

I praksis er instruksen fra bestyrelsen ofte overordnet og udstikker ikke nødvendigvis produktspecifikke rammer, og der foretages typisk videredelegering af lines til de forskellige forretningsområder fra direktionen.

¹ § 35 i revisionsbekendtgørelsen

² Markets in Financial Instruments Directive

Revisor skal gennemgå og vurdere de overordnede retningslinjer, og herunder påse:

- At der alene handles med godkendte modparter og produkter
- At der foretages løbende opfølgning og rapportering på alle udstukne lines, herunder overholdelsen af lovgivningens krav
- At der er udarbejdet forretningsgange for væsentlige områder – herunder at der er etableret betryggende funktionsadskillelse.

Ved gennemgangen skal revisor vurdere, om den løbende opfølgning udføres fuldstændigt og rettidigt – herunder at der sker øjeblikkelig rapportering af lines overskridelser. Revisor skal endvidere påse, at der er etableret funktionsadskillelse mellem risikotagende, risikoovervågende og registrerende enheder og dermed mellem front-, middle- og backoffice.

Kravene til bestyrelse og direktion er relativt omfattende, og §§ 70/71 i Lov om Finansiell virksomhed med tilhørende bekendtgørelse stiller en række direkte krav til bestyrelse og direktion til indretningen af bankens markedsområde, it-anvendelse, stillingtagen til markedseksponeringer m.m. Reglerne stiller krav til bankens rapporteringsstruktur, som på dette område, hvor banken dels er påvirket af kreditrisici, men ligeledes markedsrisici samt reglerne for god skik og rådgivning, må vurderes at være af central betydning for den øverste ledelses varetagelse af hvervet. Revisor kan med fordel anvende §§ 70/71 med tilhørende bekendtgørelse som væsentlig inspirationskilde til at udføre revisionen, og herunder sikre ledelsens efterlevelse af kravene.

2. Forretningsgange for kundegodkendelse, handel, rådgivning, opfølgning og rapportering

Kreditpolitik

Det er ikke usædvanligt, at markedsværdien på renteswaps udgør 2 og 3 cifrede milliardbeløb i større danske banker. Bankerne hedger (risikoafdækker) dog typisk de største risici ved at indgå modgående forretninger (back-to-back), og på denne måde bliver nettoeksponeringen betydelig lavere.

Udover markedsrisici påtager bankerne sig betydelige kreditrisici på kontrakterne. Der er risiko for, at modparten ikke kan betale marginbetalinger i henhold til etablerede ”tabstrammer”, eller at modparten ikke kan indfri swappen. Denne risiko er steget over de senere år, dels som følge af de faldende renter, som har medført væsentlige negative markedsværdier for kunderne, og dels den globale lavkonjunktur, som for

mange af bankernes kunder fortsat giver udfordringer med indtjening og rentabilitet.

Derudover har de fortsat skærpede regler for opgørelse af regnskabsmæssige nedskrivninger samt for reservationer til kapitalbehovet medført, at tilgangen til værdiansættelser er blevet skærpet, og herunder at de accepterede tidshorisonter er blevet forkortet væsentligt, såfremt en bankkunde på grund af f.eks. brud på covenants, aftalegrundlag eller indrømmelse af lempeligere lånevilkår har objektive indikationer på værdiforringelse. Og dette på trods af en væsentlig længere tidshorizont på de indgående afdækningsforretninger, de låneforretninger som swapperne afdækker samt levetiden på de underliggende aktiver.

Revisor skal derfor påse, at der er etableret betryggende procedurer for godkendelse af modparter og løbende opfølgning på såvel detailkunder som finansielle modparter (Collateral Management). Gennemgang af lines til finansielle modparter og kunder bør være omfattet af bestyrelsens årlige lovpligtige vurdering af virksomhedens risici.

For ikke finansielle modparter skal der være udarbejdet en kreditpolitik, der udstikker retningslinier for:

- Hvilke kunder der kan godkendes til at handle renteswaps
- Kreditmæssige forudsætninger for godkendelse, krav til bonitetsvurdering m.v.
- Regler for indgåelse af tabsrisikoforebyggende foranstaltninger (opfølgning på markedsværdier på de indgåede handler, tabstrammer)
- Vurdering af nedskrivningsbehov på tilgodehavende renteswapper

Såfremt en kunde i banken ikke kan overholde de indgåede aftaler, eller hvis der i øvrigt er objektive indikationer på værdiforringelse, så skal kunden have en OIV³-markering. Banken skal i dette tilfælde udarbejde en individuel vurdering af, om der er behov for en regnskabsmæssig nedskrivning på kundeengagementet, og herunder altså vurdere nedskrivningsbehovet på den tilgodehavende renteswap, som banken skal opgøre som en del af kundeengagementet sammen med udlån, garantier m.m.

Hvis banken har en derivatramme / OTC-ramme som led i et kundeengagement, hvor f.eks. en renteswap skal nedskri-

3 Der er indtrådt *Objektiv Indikation på Værdiforringelse*

ves, så skal nedskrivningen, i modsætning til nedskrivninger på udlån og hensættelser til tab på garantier, præsenteres i resultatopgørelsen under kursreguleringer.

ISDA, CSA aftaler og central clearing

ISDA

International Swaps and Derivatives Association (ISDA), er en brancheorganisation for deltagerne i markedet for OTC⁴ produkter. ISDA står bag det såkaldte ISDA Master Agreement, som er en bilateral rammeaftale for indgåelse af derivattransaktioner, der indgås mellem de finansielle modparter. Rammeaftalen fastlægger de vilkår, der er gældende mellem parterne ved indgåelse og opfyldelse af derivattransaktioner og fastsætter blandt andet en række misligholdelsesgrunde og beføjelser. ISDA aftalen fastlægger endvidere de vilkår, der gælder for netting af handlerne, dvs. hvornår de finansielle virksomheder imellem kan foretage modregning af åbenstående positioner.

CSA

CSA (Credit Support Annex) er et tillæg til ISDA aftalen og indgås med henblik på at reducere bankens kreditrisiko⁵. CSA fastsætter bl.a. regler for, hvornår og hvilken sikkerhed (collateral) modparten skal stille for forretninger med negativ markedsværdi. Eksposeringen opgøres typisk netto, og der aftales – via en collateral aftale – hvornår og hvordan der skal stilles sikkerhed (collateral).

Revisor skal sikre, at banken overholder de bestyrelsesfastsatte retningslinjer, og i mange tilfælde fremgår det af retningslinjerne, at banken skal have indgået ISDA og CSA aftaler med samtlige finansielle modparter, idet disse aftaler er medvirkende til at reducere kreditrisikoen. Det vil således være en central del af revisionen at sikre, at dette er overholdt.

Revisor skal således kontrollere, at banken har etableret effektiv styring af nettoeksposeringerne med modparter, således at der modtages sikkerhedsstillelse, hvis markedsværdierne overskrider de fastsatte rammer. Det samme gælder naturligvis den modsatte vej, altså at banken får afregnet likvider eller værdipapirdepoter, såfremt nettoeksposeringen er negativ over for modparter, hvormed banken har indgået aftaler om sikkerhedsstillelse.

CCP clearing

Fremadrettet vil der ske en ændring af den måde, hvorpå OTC kontrakterne cleares. Europa Parlamentet vedtog i marts 2012 Forordning om OTC-derivater, centrale modparter og transaktionsregistre, der også er kendt som "European Market Infrastructure Regulation (EMIR)" og som trådte i kraft i august 2012⁶. Formålet med forordningen er at reducere modpartsrisici og operationelle risici samt sikre øget gennemsigtighed på derivatmarkedet.

Egentlig ikrafttræden af Forordningen kræver dog, at de tekniske standarder, som European Securities and Markets Authority ("ESMA") har foreslået og som Kommissionen har godkendt, implementeres, hvilket forventes at ske i løbet af 1. halvår 2013.

EMIR medfører, at standardiserede OTC-derivater, hvor "plain vanilla" renteswaps er omfattet, skal cleares gennem centrale clearingmodparter (CCP). Clearingforpligtelsen gælder i relation til alle OTC-derivater, der anses som clearingskvalificerede, og som indgås af finansielle virksomheder. Clearingforpligtelsen vil betyde, at de omfattede parter skal klare sådanne derivatkontrakter gennem en CCP, hvorefter hver af parterne vil have CCP'en som modpart. For at kunne opfylde Clearingforpligtelsen skal de omfattede parter være medlem af en relevant CCP, være kunde hos et clearingmedlem eller have etableret et indirekte clearingarrangement med et clearingmedlem (broker-aftaler).

EMIR indeholder endvidere en forpligtelse til at implementere såkaldte risikoreduktionsteknikker for ikke-cleared OTC-derivater. Indgåelse af CSA aftaler og løbende opfølgning med rettidig, præcis og passende udveksling af sikkerhedsstillelse kan anses som en foranstaltning til at minimere kreditrisikoen i lighed med tankegangen bag CCP-clearing.

Danske banker, der handler OTC-derivater, er omfattet af ovenstående regler og revisor skal påse, at banken efterlever disse regler. I forlængelse heraf skal banken såvel som revisor være opmærksom på den seneste præcisering af de regnskabsmæssige krav afledt af IAS 32, med tilhørende oplysningskrav i IFRS 7. Modregning skal ske når en bank / en virksomhed har:

4 Over The Counter. Standardiserede kontrakter, som handles direkte mellem 2 parter uden for en børs

5 http://www.baerkarrer.ch/upload/publications/08_33_2608_Maizar_Jacquet_Spillmann3.pdf

6 <http://www.kromannreumert.com/da-DK/Publikationer/Nyhedsbrev/Finansieltreguleringogkapitalforvaltning/Pages/TekniskeStandarder-godkendtKommissionen.aspx>

- en juridisk modregningsadgang såvel som
- til hensigt at foretage nettoafregning

IASB har udsendt en vejledning til oplysningskravene, hvorefter banken skal give følgende oplysninger i noterne:

	Gross amounts before offsetting (same for all preparers ¹) (a)	Gross amounts set off (depends on offsetting model) (b)	Net amounts presented in balance sheet (depends on offsetting model) (c)	Other amounts in scope but not set off in balance sheet (depends in offsetting model) (d)	Net amounts (same for all preparers ¹) (e)
IFRSs	CU100	(CU10)	CU90	(CU30)	CU60
US GAAP	CU100	(CU40)	CU60	–	CU60

Revisionen af disse noteoplysninger kræver et indgående kendskab til aftalegrundlaget med CCP'en / brokere, som ligger til grund for markedsafdelingens handel og styring af risici for derivater, og herunder renteswaps.

Rådgivning af detailkunder

Rådgivning og salg af renteswaps er omfattet af særlige lovkrav til værdipapirhandlere, som udspringer af MiFID direktivet. Reglerne gælder for alle værdipapirhandlere.

Banken skal, ved salg af renteswaps til detailkunder, således iagttage en række lovkrav. Særligt vigtige er §§ 12, 16-18 i ”Bekendtgørelse om investorbekendtgørelse ved værdipapirhandel (768 af 27/06/2011)”, hvorefter banken skal give oplysninger til kunderne om de risici, der er forbundet med produkterne og sætte kunden i stand til at træffe investeringsbeslutninger på et informeret grundlag. Der er endvidere krav om de såkaldte egnetheds- og hensigtsmæssighedstest.

Revisor skal, med henblik på at kunne afgive de lovkrævede oplysninger i revisionsprotokollen til årsrapporten samt særskilt krævet erklæring for virksomheder med tilladelse som værdipapirhandlere, foretage en gennemgang af, om der er etableret forretningsgange til sikring af, at der er foretaget tilstrækkelig rådgivning – herunder at rådgivningen er dokumenteret. Der skal desuden udføres et passende antal stikprøver for at kontrollere, at forretningsgange er overholdt.

Hvis det er bankens compliancefunktion, der har ansvaret for opfølgning på overholdelse af forretningsgange vedrørende rådgivning af detailkunder, kan revisor benytte den udarbejdede rapportering til vurdering af, om bankens rådgivning vurderes som værende betryggende.

I takt med, at detailkunder har indgået renteswapforretninger, hvor renteutviklingen efterfølgende har været ugunstig

for køber, har bankerne i de senere år oplevet et stigende antal klager over utilstrækkelig rådgivning i forbindelse med salg af renteswaps. Der bør således være fokus på, at der er ydet tilstrækkelig rådgivning, så bankerne ikke risikerer, at blive kendt erstatningsansvarlig for tab m.v.

3. Interne kontroller for den løbende administration

Bekræftelseskontrol og registreringskontrol

Bekræftelseskontrol er en nøglekontrol. Denne kontrol skal sikre:

- At der er indgået en juridisk bindende handel
- At der er enighed om kontraktens handelsbetingelser.

Banken skal påse, at kontrakterne er underskrevet – herunder at underskriften er foretaget af en tegningsberettiget medarbejder. Denne kontrol er vigtig, idet en kontrakt kan blive erklæret ugyldig, hvis der eksempelvis mangler en underskrift eller øvrige krav til formalia ikke er iagttaget. Dette gælder uagtet, at der har været betalt på kontrakten i henhold til kontraktens betingelser.

Tidligere var kontrakter på fysisk papir, men der anvendes nu i stigende omfang it-platforme, der afløser de fysiske dokumenter. Der findes således it-platforme til elektronisk behandling af OTC derivathandler, eksempelvis MarkitSERV⁷, og for disse kontrakter er underskriften digital. Revisor skal derfor vurdere, hvilke revisionshandlinger, som skal udføres for at sikre, at kontrakterne er juridisk gyldige, og som en del af kendskabet til virksomheden og dens omgivelser, skal der opnås dokumenteret kendskab til udviklingen og retsstillingen inden for digitalisering, it-relaterede problemstillinger og markedsforholdene generelt.

⁷ <http://www.markit.com/en/media-centre/press-releases/detail.page?dcr=/markit/PressRelease/data/2009/08/2009-08-11>

Revisor skal foretage en samlet vurdering af, om der er etableret betryggende procedurer for bekræftelse af handler. I praksis vil design og implementering være forskellig for kontrol af handler indgået med finansielle modparter og handler med detailkunder.

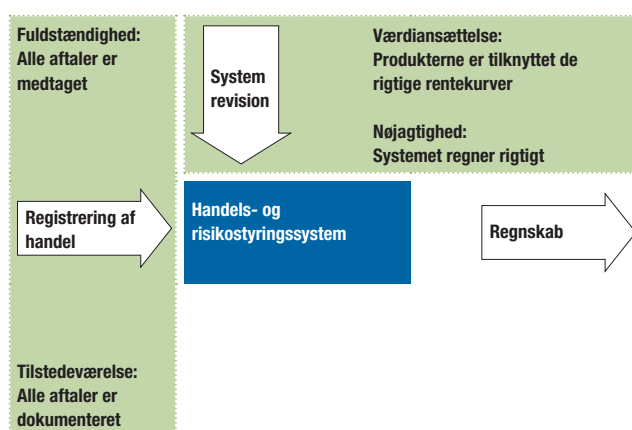
Ud over en effektiv bekræftelseskontrol skal der være kontrol af, at kontrakten er korrekt registreret i bankens bogføring og i risikostyringssystemet.

Kontrol mellem kontrakt og bogføring er en vigtig kontrol, idet registreringer i bogføringen anvendes til brug for værdiansættelsen af kontrakten, den løbende opkrævning af renter og risikostyringen.

Bekræftelses- og registreringskontrollen er således medvirkende til at revisor kan udtale sig om revisionsmålene:

- Forekomst
- Fuldstændighed
- Nøjagtighed
- Klassifikation

Revisor skal endvidere påse, at der er implementeret kontrol med ændrede og slettede handler, herunder at tildeling af adgange til bankens bogføring og til risikostyringssystemet sker i overensstemmelse med det forretningsmæssige behov og ud fra et skyldigt hensyn til den ønskede funktionsadskillelse og det ønskede niveau for generelle it-kontroller.

IT-mæssig funktionsadskillelse

Revisor skal altid vurdere, om der er etableret betryggende funktionsadskillelse, eksempelvis mellem risikotagende, risiko kontrollerende og registrerende enheder i organisationen. I den forbindelse skal revisor påse, at de tildelte rettigheder til bankens IT-systemer understøtter bankens valgte

funktionsadskillelse. Ved gennemgangen skal det endvidere kontrolleres, at der er implementeret effektive procedurer for ændring af it-rettigheder for ansatte, der rokerer internt mellem afdelinger, eksempelvis fra front- / middleoffice til backoffice.

Værdiansættelse og modpartsafstemning

Værdiansættelse af renteswaps kan være relativ kompleks, men er det ikke nødvendigvis, hvilket især gælder de mere eksotiske renteswaps, som ikke blot er plain vanilla-produkter. Der er ikke en formel regulering af, hvilke rentekurver, volatiliteter m.v., der skal anvendes til at værdiansætte kontrakterne.

Renteswaps skal som øvrige afledte finansielle instrumenter værdiansættes til dagsværdi, og kursreguleringer skal indregnes i resultatopgørelsen med mindre swapperne anvendes til regnskabsmæssig sikring af pengestrømme, som dog ikke behandles yderligere. Ifølge IAS 39 om indregning og måling af finansielle instrumenter er dagsværdien den transaktionspris to erfarne og oplyste markedsdeltagere vil handle instrumentet til. IFRS 13 om dagsværdier anvender en exit-pris til brug for værdiansættelsen, som estimat for en fair value ved markedstransaktionen.

For renteswaps gælder det typisk, at der ikke findes noterede priser, men værdiansættelsen kan dog baseres på observerbare priser (rentekurver). For at efterleve oplysningskravene i IFRS 7 for finansielle instrumenter, skal banker der aflægger årsregnskab efter IFRS fastsætte, om derivaterne værdiansættes med udgangspunkt i børskurs (dagsværdihierarkiets niveau 1), om værdiansættelsen er med udgangspunkt i observerbare priser, f.eks. rentekurver og valutakurser (dagsværdihierarkiets niveau 2), eller om banken ved værdiansættelsen har anvendt væsentlige ikke observerbare input, f.eks. for at tage højde for kreditrisikoen på swapmodparten (dagsværdihierarkiets niveau 3). På denne måde kan regnskabslæser se i årsregnskabet, hvor stor en andel af dagsværdierne på de finansielle instrumenter, der er baseret på officielt noterede kurser, observerbare input henholdsvis ikke observerbare input. I et eller andet omfang bliver usikkerheden større, jo flere af værdiansættelserne der baseres på niveau 3, om ikke andet vil de være præget af subjektive skøn foretaget af den regnskabsaflæggende virksomhed.

Med mindre værdiansættelsen er baseret på væsentlige ikke observerbare priser (eksempelvis kreditrisici) vil de fleste renteswaps i bankerne formentlig tilhøre niveau 2. I praksis

vil en række renteswaps tilhøre niveau 3, idet eksempelvis renteswaps solgt til erhvervsvirksomheder og andelsboligforeninger ofte indeholder væsentlige ikke observerbare input (kreditrisici), såfremt der regnskabsmæssigt er nedskrivninger (kursregulering) heraf.

Det er således ikke entydigt, hvad værdien af en renteswap er, hvilket kan være en udfordring, når revisor skal vurdere værdiansættelsen. Indførelsen af CSA aftaler er i de senere år blevet meget udbredt, og de fleste banker har således CSA aftaler med hovedparten eller samtlige af bankens finansielle modparter, hvorefter partner på daglig basis foretager sikkerhedsstillelse. Dette medfører, at parterne skal opnå enighed omkring værdiansættelserne, og det giver således god revisionsoverbevisning, hvis revisor opnår forståelse for disse procedurer og såfremt den operative effektivitet af kontrollerne er i orden.

“Derivatives don't kill companies People using derivatives kill companies”

Når revisor skal vurdere og opnår revisionsbevis for værdiansættelsen kan dette eksempelvis ske ved:

- A. Efterregning af markedsværdier
- B. Sammenholdelse af bankens opgjorte dagsværdier med markedsværdier opgjort af modparten.

A. Efterregning af markedsværdier

Revisor bør ved revision af derivater foretage periodisk efterregning af kontraktens dagsværdi. Efterregninger kan ske ud fra en vurdering af væsentlighed og udføres på rotationsbasis. Hvis revisor ikke har tilstrækkelige kompetencer til at udføre disse beregninger bør der indhentes eksternt bistand.

B. Sammenholdelse af markedsværdier med finansielle modparter

Det er god praksis, at indhente oplysninger om dagsværdier fra bankens finansielle modparter. Der bør, for handler indgået med finansielle modparter, foretages en periodisk kontrol af bankens opgjorte dagsværdier med de dagsværdier, som modparten har beregnet. Da det ikke kan forventes, at dagsværdier er identiske (særligt for eksotiske swaps og kontrakter med lang løbetid), er det nødvendigt at fastsætte objektive målbare kriterier for, hvornår der skal foretages opfølgning på en handel.

Banken kan desuden vælge at foretage løbende opfølgning på de opgjorte dagsværdier. Eksempelvis anvender en række danske banker softwaren TriResolve fra TriOptima til brug for daglig collateral management. Banken og modparten uploader detailoplysninger om de registrerede derivatkontrakter (hovedstol, løbetid, rente, markedsværdi m.v.) og systemet sammenholder systemmæssigt oplysningerne ud fra opstillede match- og kontrolkriterier.

IT platformen kan hjælpe med en systematisk kontrol af:

- om der er enighed om antallet af kontrakter
 - om der er enighed om kontraktens handelskriterier, eksempelvis hovedstol, løbetid, rente m.v.
 - hvor store differencer der er i de opgjorte markedsværdier
- Anvendelsen af et sådan værktøj er med til at reducere bankens risici for området og kan af revisor bruges til indhentelse af revisionsbevis for kontraktens tilstedeværelse, fuldstændighed og værdiansættelse.

Anvendt diskonteringsrente

Det kan være vanskeligt at estimere en effektiv/repræsentativ rentekurve til brug for værdiansættelse af de indgåede renteswaps. Under og i forlængelse af finanskrisen opstod der eksempelvis markedsimperfektioner, som vanskeliggjorde estimation af rentekurverne.

Revisor skal påse, at der foretages en uafhængig og løbende kontrol med, at de anvendte rentekurver er effektive.

I forlængelse af den finansielle krise er det blevet ”best practice” at anvende såkaldte OIS-renter til beregning af markedsværdier på renteswaps. OIS (Overnight Interest Swap) renter anvendes således i stigende omfang af såvel danske som udenlandske banker. Det er derfor OIS-rentekurver, der anvendes til tilbagediskonteringen af kontraktens betalinger.

Eftersom OIS renter er lavere end eksempelvis Libor-renter medfører anvendelse af OIS renter, at såvel positive som negative markedsværdier stiger. Alt afhængig af bankens risikoposition vil overgang til OIS-renter have driftseffekt, idet ændring i værdiansættelsen påvirker bankens kursregulering og de indregnede markedsværdier i balancen.

Banker som ikke anvender OIS-renter vil derfor opleve, at der kan være betydelige afvigelser i dagsværdier, hvis de sammenholder markedsværdierne med modparter, der anvender OIS renter.

Anvendelse af OIS-rentekurver er på nuværende tidspunkt ikke et formelt lovkrav, men et godt og aktuelt eksempel på, at en metodik for estimering af rentekurver relativt hurtigt er blevet markedskonform.

CVA-regulering og kapitalkrav

Kreditkvaliteten på modparten vil påvirke renteswappens værdi. I lighed med gruppevis nedskrivninger på udlån, skal en bank som ligger inde med store porteføljer af renteswaps, hvor kreditrisikoelementet må anses for at udgøre en væsentlig faktor i værdiansættelsen, vurdere, hvorvidt de opgjorte dagsværdier afspejler kreditrisikoen samlet set. Er dette ikke tilfældet kan der implementeres en statistisk model til beregning af forventede tab på kundernes derivatkontrakter, svarende til de renteswaps, som ikke er omfattet af bankens individuelle nedskrivning (markedsværdiregulering) på engagementerne.

Revisor kan ved gennemgangen af den valgte model, der udføres efter samme kriterier som modellen til gruppevis nedskrivning på udlån, vælge at anvende ekstern bistand, hvis revisor ikke har de tilstrækkelige kompetencer.

Løbende overvågning

Som det er beskrevet tidligere skal banken løbende overvåge deres forretninger med finansielle modparter og de øvrige modparter.

Revisor skal påse, at:

- Der følges løbende op på alle de rammer, som er udstukket af bestyrelsen og direktionen
- Der for modparter, hvor der er indgået collateralaftale, løbende kræves sikkerhedsstillelse i henhold til de indgåede aftaler, herunder at der afregnes hvis eksponeringen er modsat
- Der foretages marginindbetaling på renteswaps, hvor tabsramme er overskredet
- Bestyrelsen modtager korrekt og fuldstændig rapportering på udnyttelse og overskridelse af risikorammer.

Manglende indbetaling på en indgået tabsramme vil medføre, at den kreditrisiko der blev bevilget ved etableringen af engagementet har ændret sig. Revisor skal påse, at der er tæt styring af kunder, der overskrider deres tabsramme, herunder at ledelsen er informeret herom.

4. Regler for den regnskabsmæssige behandling

Revisor skal påse, at den regnskabsmæssige behandling af

renter, præmier og værdireguleringer foretages i henhold til gældende lovkrav. Revisor skal derfor identificere, hvilke derivattyper der handles og kontrollere den regnskabsmæssige behandling af de enkelte produkter – herunder at disse er klassificeret korrekt.

Udgangspunktet for den regnskabsmæssige behandling er som tidligere beskrevet dagsværdi, og der må således stilles krav til banken og revisor om, at markederne (typisk OTC-markederne) følges tæt, således at de i balancen indregnede dagsværdier er udtryk for bedste bud på markedsværdierne ud fra markedskonforme opgørelsesmetoder. Alt efter usikkerhederne ved at opgøre dagsværdierne, herunder likviditeten i produkterne, så skal banken og revisor overveje, hvorvidt der i et særskilt afsnit i årsregnskabet, skal medtages en beskrivelse om usikkerheder ved indregning og måling.

I forlængelse heraf vil artiklen afslutningsvist behandle en problemstilling omkring håndtering af ”dag 1 gevinst/tab”.

Swapmarginal og indregning af ”dag 1 gevinst/tab”

Ved indgåelse af en renteswap vil kontrakten ofte have en værdi, der er forskellig fra 0 kr. IAS 39 indeholder direkte forbud om indregning af ”dag 1 gevinst/tab”, men IFRS 13 definition af dagsværdi åbner mulighed for indregning af dag ”1 gevinst/tab”. Indregningen kræver, at der findes en officiel pris i et aktivt marked eller at dagsværdien er fundet ved hjælp af en værdiansættelsesmetode, som kun bruger observerbare markedsdata (niveau 1 og 2 i dagsværdihierarkiet).

Årsagen til at renteswapkontrakten (set for banken) som udgangspunkt vil have en positiv værdi, skyldes at der i renten er tillagt en marginal. Dette gælder primært renteswaps indgået med detailkunder, idet renteswaps indgået mellem 2 ligeværdige finansielle modparter som udgangspunkt vil være ca. 0 kr.

Detailkundens pris (swaprente) : ”Samlet marginal” + ”ren pris”, hvor den ”rene pris” er den pris en finansiell modpart vil kræve af banken, hvor dagsværdien vil være ca. 0 kr.

Samlet marginal:

- kredittillæg, kapitalomkostninger og administrationsomkostninger
- handelsavance / spread

Hvis banken kan opgøre og dokumentere handelsavancens andel af ”dag 1 gevinst/tab” kan avancen indregnes på dag 1.

Der kan – for forretninger der ikke er i niveau 1 og 2 i dagsværdihierakiet – anvendes to metoder til indregning af ”dag 1 gevinst/tab”

- A. Amortisering af dag 1 værdien over kontraktens løbetid
- B. Indtægtsførsel ved kontraktens udløb

Revisor skal derfor gennemgå virksomhedens regnskabspraksis for håndtering af dag 1 værdien på renteswaps. Revisor skal påse, at banken alene indregner en avance, der kan dokumenteres ud fra observerbare markedsdata. Øvrige ”dag 1 gevinst/tab” skal indregnes løbende over kontraktens løbetid eller alternativt ved udløb.

Sammenfatning

I lighed med øvrige revisionsopgaver som varetages af godkendte revisorer efter revisorloven, og dermed i overensstemmelse med de internationale standarder om revision, vil revisionen af en bank blive foretaget ud fra revisors normale overvejelser omkring planlægning, udførelse og rapportering.

Revisionen vil grundlæggende ske under skyldig hensyntagen til væsentlighed og risiko, men revisor skal være opmærk-

som på en række særlige forhold ved revision af renteswaps, idet banken bliver eksponeret for en række risici relateret til regnskab, solvens, solvensbehov og compliance. Derudover giver opgørelsen af dagsværdier en række problemstillinger i dagens markeder, hvilket stiller store krav til bankens forretningsgange og opnåelse af ajourført viden omkring markederne, udviklingen i det juridiske grundlag for handel clearing og sikkerhedsstillelse m.m. De selvsamme krav må stilles til revisor, idet revision af en finansafdeling, og herunder værdiansættelsen af renteswaps alene giver mening, såfremt revisor har opnået et dokumenteret og ajourført kendskab til virksomheden og dens omgivelser på dette område.

Det må være forventningen, at de i artiklen beskrevne usikkerheder vil være gældende i en årrække, og banken skal som regnskabsaflægger være opmærksom på, at årsregnskabet eventuelt skal indeholde en konkret omtale af de usikkerheder ved indregning og måling, som værdiansættelsen af derivaterne medfører. Usikkerhederne kan både omfatte tilpasning til markederne og dermed estimeringerne af rentekurver samt opgørelse af kreditrisici forbundet med vurdering af modpartens kreditværdighed.

En succesfuld intern revisions iboende risiko for fiasko.

Et forsvar for intern revisions uafhængighed og en værdiskabende revisionsstrategi

Af Rolf Elm-Larsen,
ekstern lektor i revision ved CBS

Interne revisioners opgaver har en karakter, der medfører iboende risici, som både kan være truende og destruktive. Hvis risiciene håndteres korrekt og konstruktivt, kan den interne revisions arbejde blive en værdiskabende faktor for virksomheden under forudsætning af, at den interne revisions uafhængighed styrkes.

Indledning

Det lyder som et paradoks, at succes som intern revisor indeholder en indbygget risiko for fiasko og selvdestruktion. I denne artikel vil jeg analysere denne selvmodsigtelse nærmere ud fra et kritisk konstruktivt perspektiv. Hvordan opstår en sådan situation? Hvad er indholdet af dette fænomen? Hvorledes undgår en intern revision at løbe ind i dette paradoksale problem?

Det kræver mere end blot at være en rigtig god professionel intern revisor, det forudsætter nogle garantier og en professionel adfærd af den interne revision.

Artiklen omsætter nogle teorier om nøgletal til praktisk brugbare handlingsorienterede anvisninger på - og værktøjer til - hvordan en intern revision bliver succesfuld, ikke alene her og nu, men også hvordan den vedvarende forbliver fremgangsrig. Her gælder ikke den franske kong Ludvig den XV's elskerinde - Madame de Pompadour - replik: "Efter os, syndfloden".

Risiko og intern revision

Risiko er defineret som sandsynligheden for, at virksomheden ikke når sine mål og deraf følgende konsekvenser. Det er vores normale måde som revisorer at forstå virkeligheden på. Som alle professionelle arbejder revisorer også hele tiden

på at undgå at eksponere sig for risici, derfor arbejder alle organisationer mod at realisere deres mål. Men der er altid en slange i paradiset selv for de bedste. Den udgør den professionelle revisors iboende risiko.

Intern revision er en funktion i virksomheden, der skal bistå virksomhedens ledelse med at realisere dens målsætninger gennem revision og rådgivning. Det sker gennem analyse af ledelse ("governance"), risiko og interne kontroller, som sikrer virksomheden dens realisering af sine målsætninger. Disse kommer til udtryk i en række mål- eller nøgletal, som virksomhedens enkelte afdelinger og virksomheden som helhed skal realisere. For det første skal virksomhedens eget interne kontrolsystem følge op på nøgletal, og for det andet skal den interne revision evaluere det interne kontrolsystems effektivitet på området.

For interne revisioner er det en naturlig opgave at bistå ledelsen i kontrollen med nøgletallene. Jo mere den interne revision bidrager hertil, jo bedre sikres realiseringen af virksomhedens målsætninger. Dermed vil den interne revision også umiddelbart opfylde ledelsens umiddelbare behov for sikkerhed på den korte bane, som det hedder med en nutidig forslidt management frase.

Imidlertid skal man være opmærksom på, at nøgletal nedslides ved brug som alle andre materielle og immaterielle goder. De mister deres relevans som styrings- og kontrolparameter. Det er påvist i den samfundsvidenskabelige litteratur, og bør derfor nødvendigvis tages alvorligt som en trussel for virksomhedens interne revision.

Goodhart's law

Den australske økonom Goodhart med tilknytning til Chicago-skolen havde et skeptisk syn på værdien af nøgletal¹. Det blev formuleret i en lov som bærer hans navn, og som formaliseret opstillet har følgende struktur:

- Når en indikator anvendes til styring, vil den kollapse på grund af det pres, der lægges på den.
- Der er en tendens til manipulation med tallene, for at få indikatorerne til at vise det som man ønsker.
- Succes med måling forudsætter et sæt af alternative indikatorer.

¹ Bygger primært på Irwin, Timothy C.: *Accounting Devices and Fiscal Illusion*. IMF March 28, 2012 <http://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2012/sdn1202.pdf>

Hvis denne lovmæssighed er korrekt, bliver de nøgletal, som vi anvender til styringen i samfundet og af virksomhederne, i bedste fald intetsigende samt irrelevante, og i værste fald farlige styringsinstrumenter, der virker dysfunktionelt.

For interne revisioner betyder dette ræsonnement, at opfølgningen på styringen og risikovurderingen nu medvirker til at forstærke en selvdestruktiv proces, der fører til virksomhedens lukning i stedet for det, som er intentionen nemlig virksomhedens fortsatte eksistens (going concern).

Performance paradokset

I organisationsteorien kendes denne lovmæssighed om nøgletallenes forfald som ”the performance paradox”. I moderne ledelse er der stor interesse for at koge styringen ned til nogle få nøgletal, som kan lægges til grund i den daglige styring af virksomheden². Det kendes fra det paradigme, som i dag læres på alle handelshøjskoler verden over i form af ”balanced scorecard”.

Her anvendes nøgletal, der ikke er korreleret med hinanden. Men nøgletal forudsætter, at de er sammenlignelige, og har en variation. Kun på den måde bliver vi i stand til at skelne gode nøgletal fra dårlige med hensyn til deres styringsmæssige værdi.

Nøgletal er en social konstruktion. De forældes og nedbrydes som alle andre sociale fænomener. Som en social konstruktion er nøgletal kun effektive, hvis de tilfredsstillere deres interessenter eller brugere. Virksomheder søger først og fremmest legitimitet og i mindre grad effektivitet for at retfærdiggøre deres egen eksistens. Derfor vil de have en interesse i, at nøgletallene ser pæne ud, og i at afvigelserne altid er positive.

Ræsonnementet med hensyn til nøgletallenes liv kan struktureres på følgende måde:

1. Det er ønskværdigt, at nøgletal er sammenlignelige, og har variabilitet.
2. Disse to egenskaber nedbrydes over tid - nedslidningsprocessen.
3. Når gamle nøgletal nedslides, opstår og udvikles nye nøgletal, der langt hen ad vejen er diametralt modsat de tidligere nøgletal.

Over tid har nøgletal imidlertid en tendens til at falde i værdi som styringsparameter. Det betyder helt konkret, at de realiserede nøgletal kommer til at svare til de forventede eller budgetterede nøgletal. Den minimerede variation i nøgletallene reducerer deres evne til at forklare udviklingen. Det gør det vanskeligt at vide præcis, hvad virksomhedens performance reelt er. Dermed bliver det også vanskeligere at skelne mellem god og dårlig performance.

Nøgletallenes faldende værdi som styringsparameter medfører over tid, at de mister deres styringsmæssige relevans. Konsekvensen af manglende variation er, at ledelsen ikke får noget relevant input til at sætte korrigerende og udviklende initiativer i gang. Nøgletallene bliver mindre velegnede til at generere god organisatorisk læring fra forbedringer, og det øger sandsynligheden for pervers læring; at man har lært det forkerte af variationen i nøgletallet. Når nøgletal nedbrydes kræver det, at der udvikles nye substituerende nøgletal, der har en svag korrelation med - eller adskiller sig fra de eksisterende nøgletal.

Paradoksens løsning består således i, at koordinering og kontrol i organisationer bedst opnås gennem flere ukorrelerede og skiftende performance indikatorer.

Vi har nu etableret forudsætningerne for at undersøge præmisser og konsekvenser af interne revisioners arbejde med nøgletal i deres praksis.

Intern revision og feedback

Intern revision bygger på en underforstået effektiv feedback, der skal sikre, at fejl og mangler korrigeres, så virksomhedens målsætninger realiseres³. Tilbagemeldingen fra revisoren til den reviderede er en nødvendighed, når standarder, målsætninger og nøgletal ikke opfyldes effektivt. Man regner med, at virksomhedsledelsen lytter til tilbagemeldingen og følger op på denne, hvilket vil lede til realisering af de formulerede målsætninger, uden at det medfører utilsigtede eller uønskede side-effekter.

Dette ræsonnement bygger på en antagelse om, at den reviderede ikke tænker strategisk, så den daglige ledelse undgår kritik fra revisor. Den reviderede vil derfor handle fuldt i overensstemmelse med standarden og forventninger til

2 Meyer, M. W and Vipin Gupta: (1994.). *The Performance Paradox. Research in Organizational Behavior*, 16, pp. 309-69.

3 Leeuw, Frans L.: Performance Auditing, New Public Management and Performance Improvement; Questions and Answers. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*, vol. 9, no. 2, p. 99f.

nøgletal for at undgå fremtidig kritik. Det svarer strategisk ikke nødvendigvis til en reel forbedring af målopfyldelsen. Derimod fører det frem til det førnævnte "performance paradoks", som postulerer, at en organisation, der ønsker at opnå effektivitet gennem standarder og effektivitetsmålinger fx i form af nøgletal, ikke nødvendigvis er en effektiv organisation i den virkelige verden. Hvis en sådan teori kunne verificeres empirisk, ville det kunne føre til en begrundet formodning om revisionens endeligt.

Revisionens iboende destruktive kraft

Ræsonnementet bag revisionens kreative selvdestruktion er, at virksomhedens ledelse fastsætter nye mål og nyt nøgletal for den nye strategi.

Alle i virksomhederne ved, at de bliver målt på om de realiserer målene. Ledelserne ved, at deres succes - og normalt ofte deres aflønning - afhænger af det. Det gælder også den interne revision, selvom situationen her er noget mere kompliceret.

Virksomheden koncentrerer sin organisatoriske kapacitet på at efterleve strategiens målsætninger og realisere nøgletallene, samt bliver så fokuseret herpå, at andre væsentlige problemer tilsidesættes. Implementeringen af målsætningerne bliver ubalanceret rettet mod opfyldelsen af nøgletallene.

Dermed øges risikoen for, at strategien bliver selvdestruktiv for virksomheden.

Revisionens natur er en sammenholdelse af et regnskabsmateriale med en begrebsramme for finansiel rapportering og økonomistyring. Revisionen kontrollerer kritisk målopfyldelsen, og kontrollerer, at manglende målopfyldelse sanktioneres. De reviderede er bevidste om, at revisionen overvåger dem, og de vil derfor gøre alt for at følge de regler og normer, som de måles på.

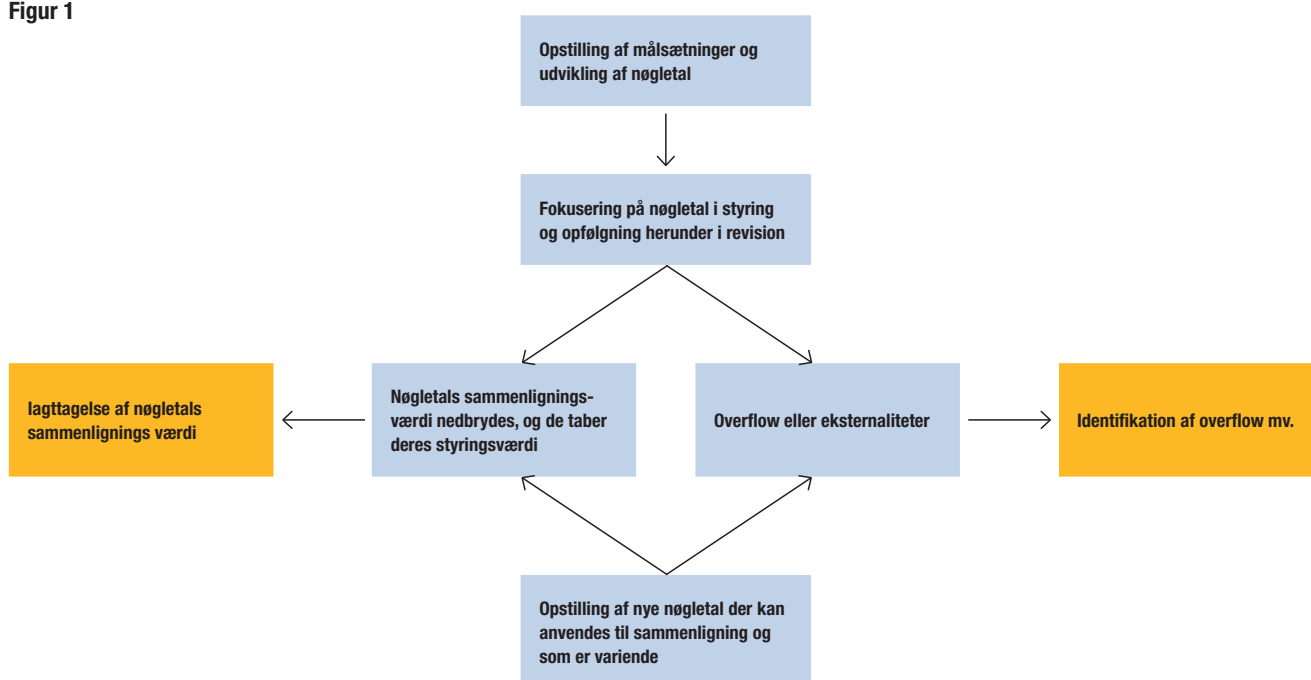
Revisionen understøtter, at virksomhedens daglige drift fokuseres på det, som virksomhedens ledelse og den interne revision finder relevant. Dermed medvirker intern revision til nøgletallenes dysfunktionelle karakter, og understøtter nøgletallenes indbyggede selvdestruktive karakter.

I Figur 1 illustrerer de blå kasser den selvdestruktive kraft som er iboende i revisionen. Når man har forstået de organisatoriske kræfter, der er sluppet løs, har virksomheden også et udgangspunkt for at ændre denne kritiske situation med bistand fra den interne revision.

Løsningen

Hvordan brydes revisionens "selvdestruktive cirkel", der følger af den stærke fokusering på målsætningen og de opera-

Figur 1

tionaliserede nøgletal, når man som intern revision er en del af de instrumenter, som ledelsen har til styring af virksomheden.

Svaret på dette dilemma eller paradoks ligger på - dels det organisatoriske plan - dels på indholdet af den revision, som skal udføres efter mandatet.

Som en del af virksomheden kan den interne revision let bliver opslugt i virksomhedens almindelige ledelses- og styringsystem. Jo større fokus der er i virksomheden på den næste regnskabsmeddelelse til markederne, jo kortere bliver tidshorizonten også for den interne revision.

For ikke at blive en del af denne kortsigtede virksomhedsledelse, skal den interne revisions uafhængighed medvirke til, at virksomhedens ledelse får en revision og rådgivning, der er langsigtet. En langsigtet strategisk orienteret virksomhedsledelse vil også omsætte disse principper til nøgterne paragrafer i den interne revisions funktionsbeskrivelse.

Uafhængighed er en forudsætning for, at den interne revision ikke bliver den daglige ledelses forlængede arm, men at den derimod realiserer sig selv som et selvstændigt analytisk organ, der kan foretage frie og ubundne undersøgelser i virksomheden ud fra en selvstændig analyse af risiko og væsentlighed.

Vi skal nu se på, hvad indholdet af revisionen bør være for, at den interne revision rent faktisk kan bidrage med elementer, der sikrer, at nøgletallene kan anvendes til virksomhedens styring.

Revisionsstrategiens dimensioner er centrale, når den interne revision skal skabe merværdi for den virksomhed, som den er en del af. Skal den interne revision generere værdi, må revisionsplanen ikke blive en lineær forlængelse af ledelsens strategi, men bør være en søgen efter - eller kontrol af - validiteten af virksomhedens styringskoncept.

Det reducerer det indbyggede performance paradoks i de nøgletal, der anvendes i virksomhedsstyringen. Samtidig får virksomheden samlet op på de utilsigtede konsekvenser i form af eksternaliteter eller overflow ved brugen af nøgletal, og den interne revision får leveret den mest relevante rådgivning.

Nok skal den interne revision se på, om virksomheden har en styring og et internt kontrolsystem, som sikrer, at målsætningerne er realiseret, men for virkelig at udfylde sin mission om, at intern revision har en vision om at forholde sig kritisk til virksomhedens aktuelle økonomi-styringsprojekt bør den interne revision inddrage følgende elementer:

- Hvad er argumentet for, at området skal styres og for det valgte styringskoncept
- Identificer de aspekter af økonomistyringen, der er underbelyst eller ikke prioriteret
- Nedton behovet for ”compliance” revision på økonomistyringsområdet

Den interne revisions succes med at skabe værdi for virksomheden beror på den vægt den strategiske revisionsplan lægger på nøgletallenes validitet og overflow, En forudsætning for en sådan refleksiv kritisk revisions tilgang er, at den interne revision har en uafhængighed i organisationen både formelt og reelt.

Uafhængigheden er en betingelse for en effektiv revision. Værdiskabelsen etableres, når der udvikles den rette revision af virksomhedens styringskoncept, herunder virksomhedens brug af nøgletal i stedet for en revision baseret på ”compliance” med de interne kontrolsystemers effektivitet vedrørende nøgletal. Det sikrer også, at man ikke aktualiserer den interne revisions iboende risiko.

Afslutning

Revisionens iboende risiko er altid matchet til virksomhedens brug af styringsværktøjer, herunder brugen af nøgletal som indgår i virksomhedens balanced scorecard. Via en kritisk analyse af disses styrker og svagheder er den interne revision rent faktisk i stand til at pege de risici ud, som er indbygget i nøgletallene. Den interne revision kan fortælle, at nu er nøgletallet slidt ned, og at det nu skaber utilsigtede konsekvenser i form af overflow eller eksternaliteter.

De konstruktive bidrag til effektiviseringen opnås ikke, hvis den interne revision tvinges til at spille rollen som ledelsens forlængede arm med vægt på ”compliance audit”. Den interne revision kan kun være effektiv og værdiskabende, når den besidder en betydelig grad af professionel uafhængighed.

Nye medlemmer i IIA fra 06.12.2012 – 03.04.2013

Arbejdernes Landsbank

Iben Colding

Carlsberg Breweries

Maria Blank

Morten Samson

Deloitte

Yassir Sefrioui

GF Forsikring

Grethe Rudolph

Danske Bank

Christina Leder

Henriette Steenberg

Vivian Høy Karlsen

NNIT A/S

Winnie Gandrup

Dustin Lumley

Kim Ellegaard Andersen

Sydbank

Sonja Jørgensen Mathiasen

Københavns kommune

Lea Kehlet Halsø

Cathrine Nymann Nielsen

EIK Banki

Arndis Poulsen

Danmarks Nationalbank

Anders Kjærgaard

Middelfart Sparekasse

Allan W. Hjæresen

PwC

Peter Nissen

Finansiel Stabilitet

Maria Ramstedt Hansen

”Bagsmækken”

Oplysninger om Foreningen af Interne Revisorer

Foreningens adresse:

Foreningen af Interne Revisorer (IIA)
c/o Regional Chief Auditor Dorthe Tolborg
Group Internal Audit
Codan A/S
Gammel Kongevej 60
1790 København V

CVR nr. 73954215

Foreningen af Interne Revisorers bestyrelse har følgende sammensætning:

Formand

Regional Chief Auditor, Dorthe Tolborg
Codan
☎ 33 55 34 59
e-mail: dtg@codan.dk

Næstformand

Vicerevisionschef Kim Stormly Hansen
Nykredit
☎ 44 55 93 17
e-mail: ksh@nykredit.dk

Kasserer

Revisionschef Peter Jochimsen,
ATP
☎ 48 20 37 28
e-mail: pjo@atp.dk

Sekretær

Revisionschef Ole Kirkbak,
Sydbank
☎ 74 36 31 00
e-mail: ole.kirkbak@sydbank.dk

Bestyrelsesmedlemmer

Vice President Vibeke Aggerholm,
Carlsberg Breweries
☎ 33 27 12 26
e-mail: vibeke.aggerholm@carlsberg.com

Professor Lars Kiertzner,
CBS (Copenhagen Business School)
☎ 38 15 23 48
e-mail: lk.acc@cbs.dk

Senior Audit Manager, CIA,
Afdelingsdirektør Anette Kauffmann Laursen,
Nordea

☎ 33 33 41 33
e-mail: anette.laursen@nordea.com

Koncernrevisionschef Pia Sønderlund Nielsen,
Finansministeriet

☎ 33 92 26 77
e-mail: pnn@fm.dk

Revisionschef Jens Peter Thomassen,
Danske Bank

☎ 45 12 77 01
e-mail: Jens.Peter.Thomassen@danskebank.dk

Koncernrevisionschef Poul-Erik Winther,
Alm. Brand

☎ 45 47 78 97
e-mail: abrpwe@almbrand.dk

Indmeldelse i foreningen

Indmeldelse i foreningen foretages på: www.iaa.dk eller

Dorte Dreie

☎ 44 55 93 07
e-mail: ddh@nykredit.dk

Jobannoncer

Jobannoncer for medlemmer kan bringes på foreningens hjemmeside og/eller i INFO.

Annoncer bringes kun i INFO, såfremt der er plads hertil. Annoncudkast sendes til redaktionens adresse jf. side 1.

Eksamen

Nærmere oplysninger om CIA-, CGAP-, CCSA- og CFSA-eksamen kan fås på IIA's internationale hjemmeside: www.theiaa.org eller ved kontakt til:

Lars Maagaard,
☎ 33 33 15 48
e-mail: lars.maagaard@nordea.com

